

PANNONTÜKÖR

KULTURÁLIS FOLYÓIRAT

PANNONTÜKÖR KULTURÁLIS FOLYÓIRAT | 2025 | 14

www.pannontukor.hu

2025 | 4

EGYMONDATOK

- Arany Horváth Zsuzsa:** Egymondatok 2025 május 3
Egymondatok júniusra – Harminc év költészet – Pannon Tükör 1995-2025 9

SZÉPIRODALOM

- Ijjas Tamás:** Vonalak között; Kitéphető 15
Bokor Judit: Gyászmenet; Elsőáldozás; A mi történetünk hosszabb, mint az éjszaka 18
Haász János: Puttony a hátán 21
Kulin Borbála: Népdalra 25
Ősi Anna: Ujjaim kihúlnék; Lélegzik 26
Sótonyi Gábor: A tengelic éneke 28
Takács Nándor: A különös szomszéd; A gyermek szobra 36
Borbíró Bőborka: A termékenység házimadarai; Iluska néni; Várostablák között 42
Demény Péter: Egyensúly; Vasaló 44

KANIZSAI SOROK

- Varga Zoltán:** Botra; Kitalálad környezeted; Mérő-állás 45
M. Kovács Ildikó: Keresztek; E pluribus unum (egy a sok közül, ...) 47
Riersch Zoltán: Most akkor mi is van?; Alkonyat a Mura parton 49
Pelesz Alexandra: Kavics; Látomás 51
Vadász János: Kérdések 56
Gál Barbara: Új utak a nagykanizsai Egy József Galériában 57

HELYTÖRTÉNET

- Kulcsár Bálint:**
Dóczy Terézia költőné (1776–1842) életrajza 62

TÁRSMŰVÉSZETEK

- Fára festett barlangrajzok hozzá illő szagokkal punk-szellemiségben –
Pánczél Petra interjúja **Böröcz Nándor Neänderrel** 85

HÍREK

- Szerzőink** 95
96

IMPRESSZUM

Alapító főszerkesztő: Pék Pál

Szerkesztőbizottság:

Cséby Géza (Keszthely)
Németh János (Zalaegerszeg)

Szerkesztőség:

Bubits Tünde – főszerkesztő
Nagygéci Kovács József – főszerkesztő-helyettes
Juhász Tibor - szerkesztő
Molnár András - szerkesztő

Bence Lajos – munkatárs
Szálinger Balázs – munkatárs
Vörös István – munkatárs

Szeglet Lajosné Dömötör Annamária – olvasószerkesztő

Online: www.pannontukor.hu

Online-főszerkesztő: Nagygéci Kovács József
Szerkesztő: Regös Mátyas

Készült Zalaegerszeg MJV és Nagykanizsa MJV Önkormányzata, a Magyar Művészeti Akadémia, Nemzeti Kulturális Alap, Magyar Kultúráért Alapítvány, Petőfi Kulturális Ügynökség és a SolarGold Trade Zrt. támogatásával.

Szerkesztőségi cím:

Pannon Tükör Szerkesztősége, 8900 Zalaegerszeg, Landorhegyi út 21.
Tel: 06/92 951-513
E-mail: pannontukor@gmail.com

Kiadja a Pannon Írók Társasága
Felelős kiadó: Gyimesi Endre elnök

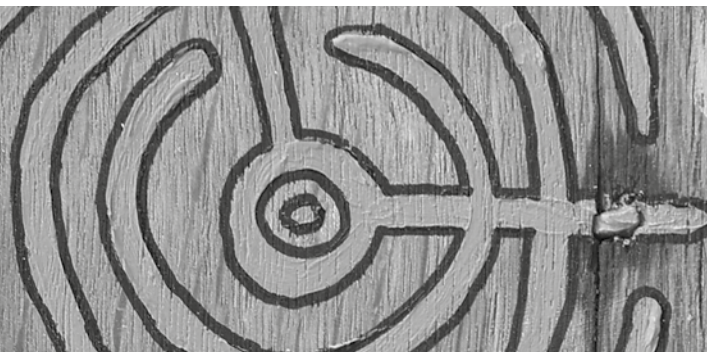
A lapszám megrendelhető a szerkesztőség e-mail címén.

ISSN 1219-6886 (Nyomtatott)
ISSN 2732-0510 (Online)

Lapterv:

Náspáng Grafika
Nyomdai munkák:
Göcsej Nyomda
8900 Zalaegerszeg,
Bajcsy-Zsilinszky tér 2.
E-mail: info@gocsejnyomda.hu

Lapszámunkat Böröcz Nándor Neänder képzőművész munkáival illusztráltuk.

BÖRÖCZ NÁNDOR NEÁNDER: Szavannán rohanó vadkecske holdtöltekor

Egymondatok

2025 május

Arany Horváth Zsuzsa újságíró, a Zalai Hírlap munkatársa 2025 június 30-ig

Május 1. csütörtök

A munka ünnepi dandárja: táskák, bőröndök, hátizsákok közötti egész napos hezitálás. Negyvenszerharmincszorhús?! Ilyen úrtartalom csak a légitársaságok képzeletében van. Persze, lehet nagyobb pár euróért, nyilvánvaló a szándék. Egy frászt, azért is belepréselek 5 napot ekkorába. Mire sikerül, jön az üzi, akár 50 centi is lehet.

Május 2. péntek

Többszerezre megyek. Ady, Radnóti, József Attila, Bartók nyomában korábban. Muszáj menni, mert épp a közhelyek maradtak ki eddig. Úgymint Eiffel-torony. Este már hajón a Szajmán. A Montmartre alatti szálloda utcájában „Fuck Putin” graffiti, közvetlenül a „bojkott Israel” felirat mellett. Multitasking. A csak félig külvárosi téren építkezés, az ideiglenes paraván mellé viseltes kocsisor lapul, az ajtóik előtt gyerekcipők, láb-törlőn. „Ne menjünk arra, én nem akarom látni őket”.

Május 3. szombat

Mennyi kultúrsznobot bír el a világ legismertebb múzeuma? Embersorok, terelések, inverz üvegpiramis, lezárt WC, bezárt büfé, nyugós kisgyerekek. Négy nő: Milói Vénusz, Szamothrakéi Niké, Mona Lisa, Medici Katalin. Ha ezt tudták volna. Utóbbinak köszönhetjük a Tuileriák kertjét, ahol végre van elég levegő. Esni kezd. Eléggé. A jégesőt a metróban éljük túl, nem teljesen szándékosan. Mire felérünk, Eiffel tornya áramtalanítva, a liftek állnak. Majd holnap.

Május 4. vasárnap

Szálinger Balázs könyvét megmutattam az Öreg hölgynek. Képes jegyzőkönyv indult róla haza. Viszontlátom a FB-n. Dejó. Versailles, Trianon paloták. A körülöttük harsogón burjánzó növényzet mit se tud arról, hogy ez nekünk nagyon fáj. A Boulevard Saint Michel egyik tűzfalára festett francia forradalmi amazon, Marianne kezében sárga-kék zászló. Jelenidőre int, tekint 1789?

Május 5. hétfő

Izzik a fény a színes üveglablakokon, ez a varázslat régóta hiányzott a személyes kultúrznob leltáramból. Sainte Chapelle. Az ember transzba esik. A párizsi városháza előtti parkolóban AV felirat az egyik beállón. Az én gyerekeim monogramja. Gyorsan küldöm a fotót, ívet húzok vele közénk. A hagymalevesért utolsó rohammal, de megküzdünk.

Május 6. kedd

Leltár: mi maradt ki, ami miatt majd újra. Beauvais reptér, 60 km transzfer, van idő átgondolni. Este nyolckor már Zalaegerszeg. Atyaég, Fletó nélküli világra jöttünk haza. Ha ez kellett hozzá, hamarabb elmentem volna a Notre Dame tövébe.

Május 7. szerda

A katolikus világ új pápára vár. Én meg sorba állítom a hűtőmágneseket, profán foglalatosság. Közelebb jött, hogy most már tényleg csak másfél hónap. Vajon 40 év újságírás, 34 év ZH után unatkozni fogok? Semmi nem hiányzik majd, vagy minden? Az elsüllyedt elvek, évek? Mivel dohogom magam üzemi hőmérsékletre?

Május 8. csütörtök

Amerikai lett. Először. Robert Francis Prevost a XIV. Leo nevet választotta. Vajon mit csinált az előző 13? Guggli doktor azt írja, I. Leó találkozott Attilával, rá is vette, hogy ne támadja meg Rómát. Fura hajlam van a keleti hősökben, ostorrá meg bottá akarnak válni (lásd még küllők). A naiv Nyugat meg nézi, ezt hogy!?! Csomagolnom kell.

Május 9. péntek

Ugyanonnán indulunk, ahonnan egy hete, néhány felvidéki bányaváros a cél. Most arrafelé hurcolom SZB könyvét, hadd lássa a selmezbányai líceum épületét is, ahol a Mintha repülnék hőse, PS is koptatta a padokat. A táj haj-

latai otthonosak, az esti sztrapacska sósságát a becherovka gyógynövényes keserűje oldja.

Május 10. szombat

Nincs magyar nyelvű iskola, de ékszerdoboz a legtöbb kisváros főtere. Garamszeg csak fát használhatott, mégis megépítette a több száz embert befogadó templomot.

Május 11. vasárnap

Úrvölgy legalább olyan fontos, mint a garamszegi faszegek. Vízvezeték az utak mellett, fedett lépcső a templomhoz, teraszos kertművelés. A bányagazdagság máig érő hatása és a leleményesség diadala. Tokaj nevű bort veszek a német hipermarketlánc boltjában az otthoniaknak. Rémlik a sok évtizedes névhasználati pereskedés. Stílusos lett volna egy hete a Trianon palotánál tokajit kortyolgatni. De melyiket?

Május 12. hétfő

Vissza a rögválóba. Volt miniszter, földink sajtótájékoztatójával kezdünk, alapítvány lesz, városom vajon profitál-e belőle? Kiosztom az enyéimnek a hozottakat, jó kis hagyomány.

Május 13. kedd

Imádom, amikor csillagszórósan okos diákokat sztárolhatok a híradásaimmel. A szakmám imponáló félműveltséggel vértéz fel, ami az ilyesfajta találkozóknak köszönhető. Este Jane Austen, a könyvtári szeánsz a másik „papfrommal” kapcsol össze. Két sugárzóan kreatív ifjú hölgy nyugöz le irodalmi társasjátékkal. Azt írja a net, Bulgária hamarosan bevezeti az eurót, az udvaron meg levéltetvek támadják a csodálkozó mályvákat.

Május 14. szerda

232 kilométeres száguldás, az autó szinte az oldalán repeszt a parabolakanyarokban. A hátsó ülésen vigyorgok, pedig ugyanúgy rettegek a sebességről. A volánnál Lucienne Kachichian, széles mosolyú, örmény származású hölgy. Oválpálya avatási ceremónia, mikor élhetnék át ilyesmit, ha nem lennék híripari kisiparos? Jelentsen bármit is egy ideje a hír. És pont ezen a napon reppent fel pl. az a nyomatékos „javaslat”, hogy külföldi pénzből ne... Este egerszegi kultúrpaletta bővülést ünneplünk, Kazamata, alter színház, Bocs, hogy élek. Ugye, hogy van igény.

Május 15. csütörtök

A gyerekem felesége és én - egy napon születtünk. Ma. (Na jó, 33 év különbséggel.) Mekkora a nem mindennapi egybeesés esélye? Közösségszervezős megbeszéléssel, a legjobb tíz verssel ünnepelek. És összefutok a Pannon Tükör főszerkesztőjével. Nyilván, csakhogy ne felejtsem a vállalásomat.

Május 16. péntek

Zalaegerszeg napja ad egész napos munkát a helyi híriparosnak. Természetesen ajándékújságot kap a családtól, a címoldalon csecsemőkori önmaga néz vissza. A születésnap szerkesztett hírlap bájosan jó üzleti találmány, én legalábbis el vagyok érzékenyülve. 92 éves kémiaprofesszor levele veszi védelmébe az akadémiát, Széchenyi örülne.

Május 17. szombat

Össznépi szülinap: apa, anya, felnőtt gyerekek, ifjú meny, plusz Botond baba névnapja. 236 a gyertyaszám a közös tortán, együtt vagyunk ennyi évesek. Ettől még a 9 éves és az egyéves lurkók körül forog a világ.

Május 18. vasárnap

Zalaegerszegi kedvenc éttermünkben csengetjük le a tegnapit. A nagy még tud kosarazni, tud kapuskodni, nagy dolog, rendetlenkedő ízületekkel. Nagyigényű tervek gomolyognak az egészségőrzés ügyében, lesz itt lelkiismereti harc a restség felségvizein. A román elnökválasztás úgy alakult, aztán mégse. Vagy mégis? Nézőpontok.

Május 19. hétfő

Sikerült a napi robotból kimenteni pár órát, amit többek között Nádas Péter és Orsós László Jakab társaságában tölthettem, persze podcast-ok segédelmével. Életem emlékezetes dicséretének tartom: 2004 táján Hágában, észrevéve engem a tárlata közönségében, Nádas „földim” megnevezéssel mutatott be a magyar irodalom holland rajongóinak. Harcosok Klubja alakult. Nem a magyar irodalom rajongóiból.

Május 20. kedd

Egy német cég eszközöket adományozott két zalaegerszegi technikumnak. A tulaj megejtően tiszteletreméltó élénk érdeklődése, figyelme ritka érték az itteni illetékesek közti személyes feszültség villámainak kereszttüzeiben. Kortünet. Öt órakor szinte minden nap hazajárok a megyei könyvtárba, Pannon Tükör lapszámbemutató.

Május 21. szerda

Bankban ügyintézek. Ha egyszer megérteném a részvények, kötvények, és többi lényegét, helyet cserélnék a leggazdagabb magyarral. Lehet, nemcsak én örülnék? Friss jelentés szerint vészesen öregszik Zalaegerszeg. Magam vagyok rá a bizonyíték: már nincs egy hónap.

Május 22. csütörtök

Két hetes kis védtelen gyöngybagoly fióka dr. Klein Ákos biológus tenyerében Dél-Zala mélyén. Közösségfejlesztő barátokkal természet, környezet, zöld ügyek körül kavargunk. Arab kávékat kapunk, srófoljuk a tapasztalásokat: füvet nyírunk méhek elől, térkövet „ültetünk” vetemény helyett, városi létmódot viszünk ártatlan falvakba. Varjófészket verünk, erdőket szorítunk vissza. Az ember mindenütt lakni akar. Egyszer csak nem lesz hol.

Május 23. péntek

Fognak az egymondatos napjaim. Gábrriel József festményei, rajzai, sejtelmei is az idő szorítását hozzák elélem. Zala festője Dallasban csinált szerencsét, aztán hazajött. Tanított egy kicsit. Látni, nemcsak nézni.

Május 24. szombat

Ma ötven százalékos vám ígéretével lepett meg bennünket tengerentúli barátunk. Biztos jól akar, csak még nem látjuk át a stratégiát. Aznap nem is mertem már semmi hasznosat csinálni, hátha arra is kiveti. (Visszavonta, mégis fel kellett volna mosnom.)

Május 25. vasárnap

Gyereknapi kavalkád a kilencévessel. Éles a felismerés, a tömegben a gyerekek rafinált természetességgel próbálnak előnyökhöz jutni a sorállásokban. Úgyesen előzik a maflább becsületeseket, akik elhiszik, hogy csak egyszer illik. Szemesnek áll a világ? Este gyorsan megnézem, mit mond erről dr. Fülöp Márta pszichoterapeuta. Az önértékelés, az énvédés, az énefejlesztés egész életre ad melót. A netes szörfözés közben találok rá Orbán Krisztián közgondolkodóra. Az énvédést komolyabban kéne vennem, különben dühönghetnek afelett, amit egy közgondolkodó elemzésében hallok.

Május 26. hétfő

Na, hol voltam ma? Megyei könyvtár. Hazafelé morfondírozhatok azon, észrevevesszük-e, hogy nem szabadna a gondosan, jó teljesítménnyel megéptített saját élet- és emlékművet saját kezűleg lebontani. A kor nem erény, állapot. Néha jó, néha nem. A kötelező tisztelet sem erkölcsi kategória.

Május 27. kedd

Zalai gimnazisták a legjobb versenynyertesek közt, egerszegi technikumba járók Görögországban ügyeskedtek, a kilenc évesem magyar néptáncot jár pazarul. Hírt adok. A clickbait nem veszélyes rám, ha csibészek viselt dolgait figyelném, jobban járnék. Valaha szerettem azt a sort, hogy „egész népemet... nem középiskolás fokon”. Hízelegtem vele magamnak. Elmúlt. Harari Nexus című könyvét és Daniel Kahneman Gyors és lassú gondolkodás kötetét hoztam el a könyvesboltból.

Május 28. szerda

Anyámat látom egy kivetített archív fotón, ami a zalaegerszegi polgári iskola ballagásán készült 1948-ban. Valószínűleg csak belelátom az egyik lányba az ő vonásait. Majdnem megérte a 70 éves tanítói oklevél után járó vasdiplomát, csak egy hónappal kerülték el egymást. Álomban áll a busz ajtájában, néz rám, hiába sürgetem, már nem száll fel. Iskolatörténeti konferencián terelődött el a figyelmem. Vagy nagyon is a témánál maradt.

Május 29. csütörtök

Szép életünk volt, mondja egy másik iskolában egy másik tanár. Jár nektek a legjobb, emeli fel lehetnyit a hangját, követeljétek ki. Apró termet, nagy akarat, rengeteg siker, változékony elismerés. Állítólag a telefonos és banki csalásokat szomszédos ország fiai követik el minálunk. Az elhivatott tanárnő diákjai elhiszik-e?

Május 30. péntek

Világító optimizmus lengi körül a világhírű énekest, vigasztaló hangja magasan jár a mennyezet alatt. (Jelzem, megyei könyvtár a helyszín, elképesztő, nem?) Találkozom a gépészmérnök Gáborral. Kitanulta az asztalosságot, hogy Hannának, down szindrómás kislányának faraghasson íróasztalt, de milyet! Tök jó a szakmám, bár csak pár nap maradt belőle. Illetve semmi.

Május 31. szombat

Az intercity vonat csak Devecser állomásig visz, onnan busz. Alig 120 kilométer leküzdése tenyérnyi országban. Van idő Karikó Katalin könyvét olvasni. Egyévesünk először tapicskol a Balatonban. Ez az igazi családi jelentőség. Mert azért a víz az úr. Bárkié is a partja.

Most látom, vége lett a hónapnak. Ha idáig eljutott az olvasó, és hiányérzete kelt, keressen a közösségi térben, jólesne.

Harminc év költészet – Pannon Tükör 1995–2025

1.

„Hérodotosz a kikötőben ül egy kerti széken a kockás kőasztal föléd görnyedve, s míg alatt a dokkmunkások zajongónak, hajókürtök zúgnak, és a tenger dühödten csapkodja a hullámtörőket - ő ír. Olykor turisták gyűlnek köré, de ő észre sem veszi; a tengert fürkészi, a víz színét átszövő ösvényeket, hogy meglelje az időt, mely nagyságban és pompában egyedül áll.” (Jónás Csaba: Az utolsó író, 1995/1)

2.

„Az utolsó kapunál még egyszer visszanézek:
Isten legyen tanúm: nem értem az egészet!” (Keresztury Dezső: Számadás, 1996/2)

3.

„Mi más lenne az ember:
térfogat, csönd, várakozás, engedelem.” (Vasadi Péter: Retro IV., 1997/4)

4.

„Van valami gyönyörű dolog abban,
ahogy előlünk Isten menekül:
halandók elől Ő, a halhatatlan!
Kiderül egyszer minden, kiderül.” (Utassy József: Isten menekül, 1998/5)

5.

„Akihez nem illik az ősz, ne érje meg.
Maradjon egynyári ifjú, húzzon el
-délre, se puszi, se pá, többé ne lássam.
Képeslapjain a címzett ne én legyek.” (Karafiáth Orsolya: Egynyári történet, 1999/1)

6.

„A mások mozdulatait
használom ahogy idegen
papucsba lép a vendég

aki őrizetlenül
hagy egy-egy kézlegyintést
vállrándítást hunyorgást
fintorodást lesheti később
viszem viszem boldogan” (Lackfi János: Mások mozdul, 2000/4)

7.
„Megvakulok, de csillagközi vegytan
és Tejút-szerte működő szabályok
vigyáznak rám, hogy meglegyen, mi megvan,
ha már itt én is megszűnök, s kiállok.” (Lászlóffy Aladár: Mindentudás,
2005/6)

8.
„Boldogok, akik
cselekszenek, gondolhatta
volna, ha mondta volna.” (Háy János: Reggel, 2017/2)

9.
„Már nagyon kevés időm
van, ahhoz, hogy a semmi törtéjék csak velem,
szeretek, biztos, de nem érzem,
csak legközelebb van, közelebb nincs.
Ami eldőlt, nem áll.” (Tandori Dezső: Kis Weöres Napló, 2006/3)

10.
„A tenger kissé kedvezőtlennek tűnik, tán nyugtalan,
s a déli fényt már felhőtorlaszok fedik sötétülön.
De meg nem rettenek! Habszegte szirtek, zátonyok csupán
kagylóhéjak nekem – s a háborgó víz háta sík mezőség.
Nem félek én, ha szélroham lezúg rézsútos záporokkal.
Fittyet hányok minden viharnak és hajótörésnek.” (Kovács András Ferenc:
Kavafisz-átiratok: Alexandriai kalmár, 2007/6)

11.
„Benépesül, mert itt az ősz, kinyílik
A színház, ahová karitatív
Alapon járunk, én, te, ő, mi és ők,
Elnézni, ismeretlen ismerősünk
Hogy bűnözik rendezés ürügyén” (Térey János: Premier, 2009/5)

12.

„Míg kívül egyre ráncosabb az alma,
mind édesebb lesz ott belül a húsa,
fel-felhevül még, fel-felizzik újra,
mielőtt kialudna, s aranybarna
sárrá rothadna, telt, sugárzó mézet
csurgat reánk a kert” (Markó Béla: Mielőtt kialudna, 2010/2)

13.

„Láthatod, semmit se akarok,
vagy legfeljebb mindent:
az örökös bukás sötétjét ittlent,
vezérfényt, mely előttem imbolyog.” (Vörös István: Halálórák könyve,
2010/1)

14.

„Hús csendje vonz madárhatározóknak,
ahogy csupasz zenéje vonz a szónak,
akármit mond, a kedvesemnek hangja:
a bábok között elaludt a hangya –
mert úgy kell, hogy látható, hogy hallható legyen
– mint Másának kell Versinyin –, úgy kell a kegyelem.” (Molnár Krisztina
Rita: Esti dallam, 2011/5)

15.

„rúg a szív, nem virrad a nappal,
egér moco rog az érfalban,
a fal mögött a másik fal van,
napom mögött egy másik nappal
másik haza él a hazámban,
összegyűrt, mint bábban a lepke
még el nem készült apró teste” (Géczi János: Ha még, 2012/5)

16.

„nem tévesztem össze
a létezőt a nevével
sem a mennyiségével” (Erdély Miklós: Hypatia kérdései, 2013/3)

17.

„Uram, ne add, hogy azt higgyük, nem létezel.” (Izsó Zita: Ima az ostromlott városért 2017/6)

18.

„Tegnap elmentem világgá, de már itt vagyok.
Átáztatott a harmat és földes ízű a szám.
Most folytatódom. Kisimultan, kiterítve.
Számolni tanulom hosszomat,
na meg élni is ideje volna megtanulni már.” (Nagy Dániel: Fon, szöszöl, vág, 2018/6)

19.

„Hiánnyá váltam, belőlem csak én hiányoztam.
Hozzám hasonlókat figyeltem
és próbáltam olyanná válni, amilyenek ők.
A kifejezés kudarca volt.” (Lukács Flóra: Erezet, 2018/3)

20.

„Most szembeszáll a széllel, önmagát
ragadná puszta elragadtatássá,
most harcra készen mindenét kitépné,
tápláló földjét megtagadva szállna.” (Szabó T. Anna: Kamasz, 2020/4)

21.

Végül mindannyian anyátlan kutyák
leszünk, sárga szemű kölykök az
iskolaudvaron. Felsebzett szájjal
kérdézetjük, mennyi az idő.” (Regős Mátyás: Aszfalton vézna árnyék, 2023/6)

22.

„Egy maradék kabátban így kezdem mondjuk, hogy én,
egy szétszakadt családban, betegen, láz idején
a szívbeteg Európa hófehér úrben kering,
egy maradék magyarnak könyökén foszlik az ing.” (Csengey Dénes: Mibenlét, 2021/3)

23.

„Megismételték a saját hibái
mielőtt megismételhetne volna őket.” (Ráday Zsófia: Homo sapiens sapiens,
2021/3)

24.

vitorlát kurtíts. számol-
junk együtt: egy és kettő és.” (kabai lóránt: este, leltár, 2022/6)

25.

„ALSZIK A SÁRBÓL készült arc
csukva szeme, mintha halna.
Alszik a sárból készült menny
csak egy kéz dolgozik rajta” (Wirth Imre: Alszik a sárból, 2021/1)

26.

Ha kisüt, az maga a csoda,
ha beborul, az a keserű
rögválóság. (Marno János: Hallgatóság, 2022/2)

27.

„...a versből,
amiben a szerelemről akartam írni,
de a szerelmi költészetről beszéltem.” (Simon Bettina: Az üres hely, 2022/5)

28.

„Szerettél-e már
végérvényesen
és helyrehozhatatlanul
romlottan?” (Fekete Richárd: Búcsú madárcsonttal, 2021/6) „

29.

„összetteszem a kezem amikor a tiéd
is megérkezik beharangoznak” (Tóth Kinga: Ideje van, 2021/1)

30.

Ne gyere közelebb, kiabálom.
Ne beszélj ennyire halkán!
Valaki fél, és nem kiabál.

Közelebb jövök, hogy halljam. (Székely Szabolcs: Játék két legófigurával, 2024/3)

31.

„Minden hajnalban van egy holtbiztosan
Augusztusi húsz perc,
Amikor nem telik az idő,
Ez éppen most van, ti alszotok,
Én teszek néhány kört a teraszon
Alsóban, ingben,
És gondolatban
Mindenkit megsimogatok.” (Szálinger Balázs: Jó reggelt!, 2018/5)

KÖZEL harminc év szövegáradatát lapozgattam napról napra júniusban, hogy megtaláljam a nap mondatát. Egy évfolyam egy naptári nap, ez volt az alapfelállítás, persze, el-elkalandoztam, a mondatok között is, ahogy a napok között. JÓ elveszni a mondatokban és a harminc éven át töltött kincsesládából kiemelni egy-egy csillogó, mert fontos szépséget. Nem lett igazságos a válogatás, biztosan maradt a ládában még érték, ami megismerésre, felhasználásra vár. Biztatom is az olvasót, hisz vannak még, biztosan, napok és hónapok, lelje meg ki-ki a maga versét, prózáját a harminc éves Pannon Tükör múltjában, jelenében és jövőjében! - NKJ

Ijjas Tamás

Vonalak között

mintha csak azért vennék kifestőt
a kezembe hogy pusztán a nézéssel töltsen
ki a réseket addig bámuljam a vonalak között
az úrt amíg az már léleknek nem lesz
nevezhető mintha az orr szagtalanná tehetne
egy illatot addig bámulom amíg eltűnik
a lélek

ahogy ablaktól ablakig
rohansz a vonaton
és belőlem csak a mozdulat
a fontos az utolsó levél
integet így az ágon
a kezemben mégsem
kitöltetlen úr van

a simogatás olyan sűrű volt korábban
hajadban akár valami rajzás és a kéz
mintha csak hessegetne rebbennek is
szerteszét a kifestetlen madarak
maradnak a kimondatlan szavak
a csupasz gyümölcsfák között

összeszorít a végtelen
fejem felett kondenzcsík
jelenik meg egy őszülő

hajtincs ahogy az arcod eltűnik
az a tincs még integet

aki sosem jutott túl tekinteted
masniján az égbe néz a síneket
nem akarja látni amik között
egy-két zöld csomó befejezetlen
színezés nincs már robogás
csak ez a gazzal becézgetett
úr

Kitéphető

Próbálok elképzelni a hiányomat
Vagy éppen azt hogy ülsz a gép
Előtt és próbálsz nekem levelet
Írni vajon milyen lehet talán elhanyagolt
Kert amit felver a gaz de az is lehet
Hogy éppen az ellentétje az életet
Betonnal letagadó udvar legalább nem
Kell gondozni törődni a pusztulással és a por
Pár seprűvonással eltakarítható ilyen lenne a
Hiányom mondjuk miközben villózik
A monitor és te próbálsz szavakkal
Feltölteni a csendet mintha nem is nekem
Lenne muszáj írnod hanem éppen annak a
Csendnek ami a foteledben körvonalazódik és
Olyan alakja van mint nekem pláne ugyanolyan
Súlya és megszólíthatnád becézgethennéd de minek
Helyette levelet fogalmazol hogy megtörd a hallgatást

Pontosabban a hallgatásomat és összeszorított
Fogakkal ülsz azt képzelem mintha hangsúlyoznád
Hogy nem fér ki rajtad semmi a hátad mögül a
Hiányom helyéről nézlek mert lehetek ott
Ahol nem vagyok hiszen erről szól minden hiány
Mióta világ a világ erről szól minden leválás
Hogy sajog az ágon a levél helye csak az majd
Újranő és ha visszatérek is az életedbe akkor
Ugyanaz leszek-e és te is ugyanaz vagy már
Csak két test ami kiszorítja a korábbi hiányt
Mintha mindkettőnket kínozhatnám azzal hogy
Nem a te hiányoddal hanem az enyémmel foglalkozok
Akit szólongathatnál becézgethetnél de a torka
Kiszáradt kút csak a visszhangodat veri vissza
Összeszorított fogakkal ülsz hogy a visszhangot is
Ketrebe zárd közben visszatörölsz egy szót
Mindegy melyiket mert úgyszólván azt jelenti hogy hiányzol
A helyeden ülök és nem akarom tudni hogy vagyunk
A pillanatban egyek összeszorítom a fogaimat és
Próbálok elképzelni a hiányomat próbálok magamnak
Hiányozni hogy neked ne kelljen és ha választhatok akkor
Legyen a gaz legyen a gaz legyen fogható kitéphető

Bokor Judit

Gyászmenet

Repülőtérre búcsúzni járok,
nézni, hová nem megyek veled.
Olyan helyre költözöl,
ahol nincsenek kerítések,
szomszédod az óceán
és a pálmafák valódiak.

Milyen szép gyászmenet volt,
szalutáló nyulak az út szélén,
benzinkutas kávéét szorongatva
rózsafüzér helyett,
fejeden alvó macska,
nem, le volt engedve a hajad,
koporsód a csomagtartóban,
halotti tor a gyorsétteremben.

Mit mondhatnék még.
Felpuffadt szemhéjam rejtegetem.
Kérdezik, mikor jössz,
de nem tudod.

Elsőáldozás

Csak a virágcsokrokra emlékszem.
Csak a napfényre, a fehér ruhákra.
Szemüveget hordtam, görnyedtem.
A képen mellettem a legjobb barátnóm,
rettentő kicsinek látszunk.
Könyvjelzőket kaptunk ajándékba,
idézetet a korinthusziaktól.

Gyertyát gyújtott, az romantikus.
Mintha temetés lenne.
Bujkált a csípőcsontom,
mint kiskecske szarva a bőr alatt,
mielőtt levágják.
Nem véreztem, pedig nő vagyok.

A mi történetünk hosszabb, mint az éjszaka

El tudom felejteni,
hogy körülöttünk zuhog az eső.
Támaszkodó tenyér az erdő széle,
benned egy ház sincs,
miben szívesen maradnál.
Nem árullok el.

Látom a mohát az arcodon.
Valami kettétört álomban,
ez a készülő Hold, ez a gyűrű.

Nem emlékszem, mit énekeltem
a hozzád vezető úton.

A hajam egyre rövidebb,
agancsom egyre nagyobb.
Ismered a kezeket,
amik ezt a fasort tartják.
Ma remegnek.

BÖRÖCZ NÁNDOR NEÁNDER: A begombázott sámán utolsó utazása a téridőben

Haász János

Puttony a hátán

Tatám jön be a földről.

Így mondanám, ha még otthon lagnánk.

Abban az otthonban, ami nekem egy percig sem volt otthonom, mégis úgy gondolok rá.

Tatám jön le a hegyről.

Így mondom, mióta itt lakunk. Ahol mindig is éltem.

Errefelé sokan furcsállják azt, hogy „tatám”. Én meg azt, hogy „jön le a hegyről”.

Egy munkahelyi balesetben egyik lábát elvesztett nagy-nagybácsim, szóval valami távoli, két vagy három generációval korábbi rokonom, akit csak fekete-fehér fotókról, a balesete minden nagyobb családi eseményen előadott történetéből és a temetői fejfájáról ismertem, tíz éven át gyűjtötte annak idején a levéltárban a családfához az adatokat. Innen tudom, hogy miután az ükszüleim dédszülei elindultak valahonnan Baden-Württemberg és Hessen határáról, hogy szekereken, majd a Dunán, majd ismét szekérháton eljussanak az új hazába, a török megszállás után tényleg pusztá pusztára, apai ágon az egész familiám az Alföldön élt úgy nagyjából kétszázötven évig.

Egész addig, amíg apámat, aki akkor még nem volt az apám, a nyolcvanas években be nem sorozták, és valahogyan a határórséghez nem került. Aztán ahogy akkoriban az szokás volt, azonnal áthelyezték az otthonától legtávolabb eső laktanyába, a vasfüggöny mellé. Az ottaniakat meg leküldték az Alföldre, vagy fel Pestre.

Volt ebben logika, a tájidegen gyerekek vagy nem is tudták, hogy milyen aranyélet van a határ túloldalán, mármint legalábbis a legvidámabban is elég szomorú és szürke barakkhoz képest, vagy ha tudták is, azt már egészen biztosan nem tudták, hogyan lehet a hegyek között, patakmederben, hóolvadás után kivájt hasadékokban átjutni oda. Egyszer egy békési kiskatonára úgy érezte, kitalálta az okosat, és nekivágott, ment hegyeken át, átjászva magát nem kis szerencsével a védelmi rendszeren, a vasfüggönyön. Csak azt nem vette észre, hogy kétszer is – egyszer átjutott, de amikor azt

hitte, újabb, már az osztrákok által állított akadályokba ütközött, valójában visszajött. Sikerült egyetlen éjszaka alatt Kőszegig gyalogolnia innen, a Vas-hegytől a legenda szerint. A kocsmában, ahová „végre szabad vagyok” felkiáltással tért be, a pultos önkéntes rendőr volt. Apa azt mesélte, hogy mire a kiskatonát visszavitték a laktanyájukba, már a körlettársai is nehezen ismertek rá. Másnap hajnalban vitték el, négy magyar meg két szovjet katona. Soha többé nem látták. Beszélni se volt szabad róla.

Apámnak eszébe se jutott ilyet csinálni. Addig sem, utána pláne nem. Pedig itt, a Vas-hegyen tényleg, szó szerint karnyújtásnyira volt a szabadság: a hegynek ezen az oldalán két magyar falu, a túlsó lábánál két osztrák. A határ valahol a hegygerincen húzódott.

A fák, bokrok, de főleg a szőlőtőkék messze elterpeszkedő gyökerei között biztosan sok határsértő akadt.

Az emberek között egy se. Mivel ilyen karnyújtásnyira volt Ausztria, itt a szokottnál is szigorúbb volt a határőrizet. Még a hegyen lévő szőlőbe se mehettél fel csak úgy: mindennap le kellett adnod az igazolványodat a tanácsházán, és legkésőbb naplemente előtt egy órával fel kellett vened. Aki addigra nem jött le a hegyről, azért fegyveresek mentek. És az, ha lehozták, soha többé nem is ment vissza. A legtöbbjüket a faluban se látták többé.

Tatám jön le a hegyről, a vállán puttony. Nagy terhet cipel.

Apám nem szökött át Ausztriába, hanem, ahogy néha mondogatta, amikor kinn ült a teraszon, ő duplán feláldozta itt a szabadságát. Anyám volt telefonközpontos a falusi postahivatalban. Meg a családjának itt volt szőlője a Vas-hegyen. Mint minden családnak. Megismerkedtek, egymásba szerettek. Anyám megmondta, hogy ő innen sehová. Pláne nem az Alföldre, „még messze attól, ami” – és ilyenkor a karja a hegy felé, annak túloldalán lévő falvak felé mutatott.

Tatámnak is volt szőlője, de csak az udvaruk végén. Mesélte, hogy a dédszüleimnek még majdnem tíz hold földjük volt, amin jó kis homoki borokat termeltek. Mondjuk ezen, hogy *hold föld*, akármennyi is, gyerekkoromban nem lehetett nem nevetni. Tatám azt mondja, olyan gyöngyöző volt a kacagásom, hogy aki azt hallotta, annak szintén nem lehetett nem nevetni. Így aztán mindig nevetgélünk, miközben elmondta, hogy vették el a dédszüleim földjét, hogyan kiáltották ki őket kulákoknak, hogyan lettek szinte szó szerint földönfutók. Annyira nevtünk, hogy tatámnak a könnye is kicsordult.

Jön le a hegyről, mintha a kertből jönne be. A vállán puttony, nagy terhet cipel.

Errefelé senki nem szólítja a nagypapáját tatának. De én úgy szoktam meg, amikor a nyarakat otthon töltöttük, az Alföldön. Így aztán amikor mami halála után tatám eladta a tanyát és a földet, hogy ideköltözzön, ő megmaradt tatámnak. Csak az változott, hogy nem a földről jön be, hanem a hegyről jön le. Mert csak úgy volt hajlandó ideköltözni, hogy szőlő, az itt is lesz. Persze, hogy lett. Ha valami, szőlő, az volt itt.

Még ovis voltam, amikor otthon tatáméknál egy szüreten először állhattam be a kádba, ahol a szőlőket taposták. Azt mondta, csak arra figyeljek, el ne essek, nehogy engem is beletaposanak a szőlőbe. Láttam a szemén, hogy csak viccel, de azért pár taposólépés után inkább nyújtottam a kezeimet, hogy vegyen ki. De azért abban az évben úgy ittam a mustot, hogy sokkal finomabbnak ízlett.

Tatám jön le a hegyről, a puttony a hátán. Az ablakból nézem. Nagy terhet cipel.

Akkortól ősszel minden szüreten ott voltam én is. Egyik hétvégén náluk, a többin itt, a hegyen. Tapostam a szőlőt, aztán, amikor nagyobb lettem, én is kaptam metszőollót, és vágtam a fürtöket. De a végén tapostam is, azt semmiképp nem hagytam volna ki. És én voltam az első számú mustkóstoló.

Itt, a hegyen ez mind nincs. Most már nincs. Itt minden gépesítve van. Mióta az osztrákokkal ismét közös a hegy, és a szőlőgyökerek, meg a fák ágai már nem határsértők, minden modernebb lett. Szőlőkombájnok járnak még a hegyoldalra is, nincs már taposás se, a gazdák helyébe mezőgazdasági vállalkozók léptek, akik azt mondják, a gépek mindent jobban és gyorsabban csinálnak. Prések, kombájnok, kütyük mindenfelé.

Még el nem romlanak.

Az ablakból nézem tatámat, ahogy jön le a hegyről. Cipeli a terhét.

Az idejű szüret az első, amit kihagyok.

Tavaly elromlott egy szőlőkombáj. Pont az, ami mögött keresztben szaladtam tatámhoz, aki megszédült, inni kért. A kombáj meglódult visszafelé, pont akkor, amikor mögötte szaladtam át. Érdekes, hogy csak a vizesflakon recsegésének a hangjára emlékszem. Vagyis azt gondoltam, hogy az a vizesflakon. Talán a lábam volt. Talán a gerincem. Sosem tudom meg.

Azt mondják, a fájdalomtól szinte azonnal elájulhattam.

Az ágyból nézem Tatámat. Az ablakhoz tolták az ágyamat. Egy éve már, hogy innen nézem a világot.

Az orvosok szerint mindig van remény. Hogy ha nem is minden végtágom. Hogy ha nem is most vagy egy-két éven belül. De hogy az EEG-jelek jók, az agyműködésem rendben, a belső szerveim működnek. Hogy élek, csak az én belső kis világomban.

Hogy ne is itt beszéljenek, inkább majd kinn, a konyhában, mert ki tudja, hátha mindent hallok.

Mindent hallok. Mindent értek. Mindent érzek.

Tatám bejön. Mindig bejön, mindig megpuszítja a homlokomat. „Az orvosok szerint lehet, hogy ezt nem is érzed, Kacorkám”, mindig ezt mondja. Meg azt is, hogy „de én tudom, hogy érzed”.

Most nem ad puszit. Most leteszi a puttonyt, leül mellém. A puttonyból egy flakont vesz el.

A számhoz emeli. A nagyja mellé folyik, de egy-két korty lemegy.

Az első pohár must. Az még mindig az enyém.

BÖRÖCZ NÁNDOR NEÁNDER: A vadkutyáról álmodó bölény és a démonok

Kulin Borbála

Népdalra

édesanyám kicsiny halma
a pomázi domboldalba'
nincsen rózsza a sírjára
nincsen fája
nem öröslök nem szúr végre
már a lába

nem sírdogál nem fáj végre
merthogy nincs már neki térde
nincs bokája hosszú combja
nincs kalácsa
a pomázi domboldalba
jól elásva

fiókomban a fogsora
kérdik minek tettem oda
nem dobhatom a szemétkébe
azt nem lehet
ezen keresztül mondta ki
a nevemet

édesanyám te porhalom
a pomázi domboldalon
milyen színű az emberpor
szürke sárga
halottan is tanítsál a
valóságra

Ósi Anna

Ujjaim kihúlnak

A nagymarosi templom mellett
szoborpár, fémtestük
megcsillan az éjszakában. A Duna
sötétkék nyelve, a pilisi hegyek
fagyott szemgödrei. A harangtorony
mögött, a domboldalban a cigánysor
fényei. Borostyánlevelek
az aszfalton, azt hittem, összetört
denevérszárnyak. Pipadohányillatod
számban. A zajban csak
a szakállad sercegését hallom,
a szűk térben csak pupillád
feketéje bejárható.
Milyen nagynak tűnsz így,
hogy alulról pillantok rád.

lélegzik

mint a köd
úgy nyel el
észre sem veszem
hogy a mélyén járok

poros bordák
a magány radiátormelege
fonnyadó céklafej a faforgácsban
véres cafatokban
a még ki sem kelt csirke
saját anyja vájta ki a tojásból

felkaparni a szart
a lapát élével az odaszáradtat
megszórni a padlót finomra őrölt

palaszürke mésszel résfekete szénnel
mert fertőtlenít elpattognak az atkák

cseppenként ül a juhok göndör gyapjába
folyik a kosborral tömött rétre a köd
fehér sziklaököl a völgy szűk
szájában a meztelencsigákat
először a kacsáknak hajigáltuk
annak a szép barna tojónak – akinek
elszedtük tóra épített fészkeből
a nagy zsíros tojásait –
hörgött pulzált a torka
a nyák hártványosan feszült a csőrén
a begyét tapintod
emelkedik-e lélegzik-e még
aztán inkább a patakra hordjuk

felborul a kotyogós
kék lánggal virít a gáz
sötétbarna érként folyik a falon a kávé
fedetlen konnektor kilógnak a huzalok
tűhegynyi szikrázás
nedves szivaccsal nyúlok bele

kivilágított szorongás
behatoló tekintet az éjszaka
pirulnak a russell-jelek
ötödik nyugtató
újra lecseppenő gondolat

Sótonyi Gábor

A tengelic éneke

Nem működik a tévé, Bandi megcsinálja, nincs, aki levigye a kutyát, Bandi leviszi, elromlott a kávéfőző gép, Bandi megjavítja, dugulás van, Bandi elhárítja, fel kéne adni egy küldeményt a postán, Bandi feladja. A Nyirok utcai panelban kézről-kézre adták a jóképű ezermestert a magányos öregasszonyok. Postaszekrényén az Endre név állt, de Andrásként mutatkozott be. A házban mindenki Bandinak szólította. Boltban, rendelőben, szinkronstúdióban Andrásnak hívták, sohasem Endrének. András, ki tudna jönni, lenne itt egy japán rajzfilm, abban néhány pillanatra megjelenik egy jópofa kiskecske, nincs meg a nemzetközi sávon, kétezzer forintot tudunk fizetni, mondta a gyártásvezető a szinkronstúdióból. És András ment büszkén, megcsinálta úgy, ahogy senki más, megírta a számlát a kétezzer forintról, hiszen a pénznek nincs szaga, elköszönt és visszament a Nyirok utcai panelba. Senki nem tudott úgy állathangokat utánózni, mint ő. Ez maradt az egykor szépreményű színészi karrierből. Nem sok, de van, akinek még ennyi sincs. Egy hónap múlva ment a kétezzer forint az anyjától örökölt bankszámlára. Az ember ne legyen telhetetlen, sok kicsi sokra megy.

Tévé szerelésért ötezetret, háztartási gépek javításáért három-négyezetret, dugulás elhárításért kétezetret, kutyasétáltatásért, háziorvoshoz kísérésért óránként egy ezrest kért. Így mindenki jól járt. A nyugdíjas özvegyasszonyoknak nem kellett drága szerelőt hívni, gondozót fogadni, András pedig némi jövedelemre tett szert, mely után adóznia sem kellett. Régi kuncsaftoknak engedményt adott az árakból, sőt időnként gratiszba plusz szolgáltatásokat is elvégzett, ha ideje engedte. Zsóka néni a negyedikről például igényelte, hogy amikor beköszönt a tavasz, bevásárlás után kicsit üldögéljen vele az erkélyen. Zsóka néni ilyenkor mindig Lajosról, a férjéről mesélt. Közben nagyokat sóhajtott, egy-egy emlékfutam után elhallgatott és a távolba révedt, mint aki a valóság fátylán át látja a régi időket. Alattuk, az udvarban széles gesztenyefa terpeszkedett, sűrű lombja tavasszal otthont adott a folyton csivitelő madaraknak. Bandi megtanulta a tengelic énekét. Ti-tá-tri-o-la-ti-ti-tá-tri-o- la. Válaszolgattak neki a madarak.

Bandi, maga ehhez is ért, nevetett Zsóka néni.

Mindenhez is, mondta Bandi. A tengelic fiókái kirepültek, teljesítette szülői feladatát és most visszahívja a párját, aki közben elhagyta.

Szegény, szomorodott el Zsóka néni. Pedig olyan vidámnak tűnik.

Mert remek színész, így leplezi a szíve fájalmát, magyarázta a férfi. Ti-tá-tri-o-la-ti-ti-tá-tri-o-la. Mielőtt hazament, arra kérte Zsóka nénit, ne beszéljen senkinek erről, hogy ők itt bevásárlás, meg háziorvos után, mert tudja, milyenek az emberek, még irigységet, rosszindulatot szülne. Zsóka néni szigorú arccal a szája elé tette a mutatóujját, jelezve, hogy Bandi megbízhat benne.

Valahogy mégis kiszivároghatott a dolog, mert Özvegy Vejteiné az ötödikről, aki azelőtt napi rendszerességgel hívta Bandit, nem jelentkezett többet. Amikor a lépcsőházban összefutottak, csak annyit mondott leszegett fejjel, nincs semmi aktuális. Hamarosan Vilma néni, az egykori varrónő a harmadikról, és a kilencvenes éveiket taposó Kutasi házaspár is követte az özvegy példáját. Milyen dolog az, hogy ők órabért fizetnek a kutyasétáltatásért, az ávos felesége meg ingyért szórakoztattatja magát. Bandi nem tette szóvá az esetet, mert nem akart összeveszni Zsóka nénival. Mégiscsak a legjobb kuncsaftja volt, aki újabban, talán lelkiismeret furdalásból, ebédre is gyakran meghívta Bandit. Az öregasszony jól főzött, gyerekkora ízeire, a nagymamája főztjére emlékeztette a férfit. Utoljára gyerekkorában evett köménymagos levest pírított zsemlyekockákkal, baracklekváros császármorzstát, vastagon habos rizskochot. Ráadásul így megspórolta az ebéd árát, ennyi legalább visszajött az elvesztett kuncsaftok után. A sarki kifőzdében már egy zóna adag zúzapörköltet sem kapni kétezeröttszáz alatt. Az öregasszony néha még vacsorára is csomagolt.

A férjem is ilyen szép nagy mamlasz volt, mint maga, mesélte Zsóka néni, miközben precízen körbehajtogatta a frissentartó fóliát a jénai tálon. Nem igaz, hogy ávos volt, azt csak ezek terjesztik róla, bökött a mennyezet felé. Pont Vejteiék jelentettek a ház lakóiról, 89-ben kiderült.

Mikor hoztam vissza a tálat, vette gyorsan elejét az újabb történetnek Bandi.

Elég, ha reggel visszahozza, ma már nem főzök. Addig kitalálok valamit, hogy tápláljam ezt a szép, nagy embert, simított végig huncut mosollyal Bandi karján az öregasszony.

Bandi sietve távozott, mert tudta, hogy itt az következik, hogy egy ilyen szép szál embernek miért nincs párja. Hiszen úgy egészséges, ha asszony

van a háznál. A palacsintába szóda kell, a férfinak meg nő kell. Aki mos, vasal, főz, kitölti az üres helyeket a konyhában, az ágyban, a férfi szívében. Először otthon, aztán a temetőben. Mert nincs szomorúbb a magányos sírnál. Gaz nő rajta, tyúkhúr, átoktüske, papsajt. Szánakozó megvetéssel méregetik a sokneves sírok látogatói. Vásott kölkök ráhugyoznak. Kár érte. Nagy kincs egy olyan férfi, aki mindent megjavít, és még a tengelic énekét is tudja utánozni, lámpással kell keresni, sok nő hálás lenne, ha ilyet találna.

Alig pár hete valóban hálás volt Bandinak egy Teréz nevű, bukott színésznő, akivel a Főiskolán jártak egy osztályba. Maga nem tehetségtelen, csak jelentéktelen, mondta a csinos, de átlagos növendéklánynak epés mosollyal Gesztelyi tanár úr, viszont szép hangja van, ha nem sértődik meg a szakmára, sokra viheti a szinkronban. Teréz azonban megsértődött. Hosszú évek színházi mellőzöttségét úgy bosszulta meg, hogy sztárgázsit kért a szinkronban, amit persze senki nem volt hajlandó kifizetni. Ezért elment gondozónak egy szociális intézménybe. Takarított, kiporciózta a reggelit a magatehetetlen öregeknek, cserélte alattuk az ágytálat, lemosdatta őket, miközben soha meg nem kapott, nagy szerepekről ábrándozott. Hogy milyen jó lett volna annak idején Júliának, később Stuart Máriának, de még Lady Macbethnek is. Vastapsról, dicsérő kritikákról a Színház. hu-n. Bandival messengeren tartották a kapcsolatot, humán érdeklődés, hasonló sors, azzal a különbséggel, hogy Bandinak nem voltak színpadi ambíciói, kizárólag szinkronizált, így csak abban a szakmában lett mellőzött, kivéve persze, ha egy-egy rajzfilmbe állathang kellett, ami nem volt meg a nemzetközi hangsávon. Majomtól a kecskén át az énekesrigóig mindent tudott. Bandi hívta el Terézt a Művész moziba, Ken Loach-tól a Sajnáljuk, nem találtuk otthont nézték meg. Legalábbis Bandi, mert Teréz a film felénél elaludt, és hangosan horkolni kezdett. Bandi nem szólt, csak gyengéden végigsimított a nő karján, amivel rögtön bevágódott Teréznél, mert a volt férje annak idején ilyenkor úgy megrázta, mint valami rongyot. Másnap este már Teréz nagykörúti lakásában idézték fel az egyetemi éveket, néhány üveg bor társaságában. Attól kezdve hol Bandinál, hol Teréznél aludtak, mikor, hogy jött ki a lépés. Teréz korán indult dolgozni, és későn ért haza, ritkán látták őket együtt. Bandi egyelőre nem beszélt Zsóka nénihez Terézzel, ki tudja, milyen reakciót váltana ki az öregasszonyból. Addig jó, amíg sikerül fenntartani a lelkesedését, hablatyoljon csak, amíg fizet.

Lajosomat a gyárban környékezték meg. Kiszervezői állást, Trabantot, bel-

városi lakást ígértek neki, mesélte Zsóka néni, miközben kavargatta a betűtészta paradicsomlevest. Élhattunk volna máshogyan, nem itt, a panelban, a prolik között. Az öregasszony úgy meredt maga elé, mintha keresztüllátna a kockás abroszon. De Lajosom nem árulta el a munkatársait. Kirúgták, feketén vállalt árokásást, gyümölcszedést, fűkaszálást Nyékládházán, Sülysápon, Dánszentmiklóson. Egy hős volt az én Lajosom. Még, hogy ávos, micsoda arcátlan hazugság! Böröndben, a munkaruhája alatt hozta haza az almát a Micsurin TSZ-ből. Zsóka néni elsírta magát, Bandi vigasztalta. Tenyere alatt érezte az öregasszony sovány hátán a csigolyákat. Szótlanul ettek tovább. Zsóka néni három szót rakott ki a betűtésztaból. Amikor befejezték az ebédet, megmutatta Bandinak. Lajos, Zsóka, Bandi. Nem nézett a férfi szemébe, gyorsan elmosogatott, elcsomagolta Bandinak a maradékot, aztán elegyengette a jénai tál szélén a frissentartó fóliát.

A baj ott kezdődött, amikor egy reggel Teréz meglátta az elmosogatott jénai tálat, és az érintetlen rántotthúst a hűtőben, amit előző este, munka után, holtfáradtan készített Bandinak. Az asszony akkor már ott lakott, a körúti lakását közvetítőn keresztül kiadta egy ukrán családnak. Először nem szólt semmit, csak kicsit duzzogott, amit Bandi annak tudott be, hogy előző este Fradi meccset kellett nézni a Keresztanyu helyett. Pár nap múlva aztán vacsora előtt kitette a férfi elé a tál milánóit, mellé az üres jénai tálat. Ha ez az öregasszony ilyen jól főz, akkor minek strapálok én itt magam?

Csak nem akartam megbántani.

Őt nem, de engem igen, kérdezte idegesen Teréz.

Ne haragudj, annyit csomagolt. Majd megeszem a milánóit holnap.

Bandi az ágyban megvigasztalta Terézt, de látszott, hogy a túske benne maradt. A helyzet még inkább elmérgesedett, amikor másnap este az asszony belenézett a szemetesvödörbe. Összegyűrt tejesdoboz és használt papírzsebkendők mögül nyálkás, piros gilisztaként kunkorodott elő a spagetti tészta. Holnaptól nem főzök, jelentette ki sértetten Teréz, edd az öregasszony főztjét.

Ki kell engesztelni, mondta Zsóka néni. Lajosom ilyenkor egy szál vörös rózsát hozott. Az mindig bevált. Hát még, ha fütyül is hozzá, nevetett az öregasszony.

Bandi megnézte a mobilján a környékbeli virágboltokat, de nem mindenütt volt feltüntetve az ár, ezért három buszmegállónyi körzetben végigkérdezte az összeset, mennyiért adják a vörös rózsza szálját. Seholy sem

volt kétezeröttszáz alatt, így végül az Aldiban vett egyet nyolcszáz forintért. Kicsit vékonyabb volt, nem is olyan piros, kicsit kevesebb zölddel, de szép egyenes volt, jól nézett ki a fényes celofánban. Ez jó lesz. Jó lesz, bólintott Zsóka néni, de ne felejtse el a fütyülést. Bandi értetlenül nézett. A tengelicet, maga mamlasz. Ja, persze, kapott a fejéhez Bandi. Most egy darabig nem csomagolok, tette hozzá Zsóka néni. Egye meg itt, amennyit bír.

Bandi úgy tett, ahogy Zsóka néni mondta. Virágot a legszebb virágszálnak. Ti-tá-tri-o-la-ti-ti-tá-tri-o-la. Szébb volt, mintha a valódi tengelic énekelne. Teréz megkönnyezte, nyikorgott alattuk az ikeás kanapé, még a falilámpa is félrebillent. Reggel Teréz nem találta a konyhában a jénai tálát. Mielőtt elindult, reggelit készített Bandinak, vajas pirítóst lágy tojással, főzött kávé mindkettőjüknek. Mosolyogva fogták meg egymás kezét a szivecskés abroszon. Két nap múlva Teréz újra főzött munka után, a jénai tálát nem találta többé.

Holnap szabadnapom lesz, hajtotta Bandi szőrös mellkasára a fejét az asszony. Hallotta, hogy a férfi szíve zakatolni kezd. Elmehetnének kirándulni.

Holnap nem lesz jó, vakarta a fejét Bandi, kardiológushoz kell vinnem Zsóka nénit. Tudod a szíve mostanában...

Nem vagyok útban, esetleg össze is költözhetnél az öreglánnyal, pattant ki az ágyból Teréz. Haza is költözhetek, ha neked erre van gusztusod.

Teréz úgy, ahogy volt, meztelenül kirohant a hálószobából. Talpa alatt cuppogott a laminált padló. Bandi nem merte figyelmeztetni, hogy vegyen fel legalább egy pongyolát, mert megfázik. Teréz nem csinált reggelit. Lomotolt kicsit a fürdőszobában, Bandi hallotta, ahogy szipog. Gyorsan felöltözött, magassarkú cipőjében végigkopogott az előszobán, köszönés nélkül csapta be az ajtót maga után.

Mostantól kevesebbet tudok jönni, mondta Bandi az öregasszonynak, amikor hazaérkeztek a kardiológustól.

Csak nem bántottam meg valamivel?

Nem, dehogy, sóhajtott Bandi, csak Teréz szeretné, ha többet volnánk együtt.

Azért ebédre itt marad, kérdezte Zsóka néni.

Sajnos nem lehet, Teréznek szabadnapja van, kirándulni megyünk.

Pedig cvekedlit főztem, nézett szomorúan a férfi szemébe Zsóka néni.

Csak akkor hívjon, ha sürgős, kapta el a tekintetét Bandi és kilépett az ajtón.

Aznap nem mentek kirándulni. És máskor sem, soha többé. Teréz a szabadnapján mosással, mosogatással, tányércsapkodással, tévénézéssel büntette Bandit. Fel sem öltözött, egész nap pizsamában, meztláb caplatott a hideg laminált padlón, mert tudta, hogy Bandi az ilyesmire allergiás. Két sürgős teendő között bebújt az ágyba, felhúzta a térdét, állig betakarozott és nézte a tévét. Híradót, szappanoperát, reklámot, agyatlan vetélkedőt, ami jött. Bandi többszöri közeledését fáradtságra hivatkozva háraitotta el. Hiába mondta a férfi, hogy neki ez pénzkereset, semmi több, és hogy megmondta Zsóka néninek, hogy csak akkor hívja, ha ég a ház, és hogy ez most neki komoly bevétel kiesés, hiszen újabban már a szinkronstúdiók se hívják, más csinálja az állathangokat, fiatalok, nyeretlen kétévesek, akik még a hegyi gorilla hangját sem tudják utánozni, nemhogy a tengelicét, de kimennek olcsón, fillérékért, ingyen színházjegyet hoznak a szinkronrendezőnek, mazsolabort, a gyártásvezetőnek parfümöt, virágcsokrot nőnapra és még ki tudja mit. Teréz meredten nézte a tévét. Tudja-e Bandi, hogy őt a Bagossy, meg az Alföldi is hívta annak idején, csak a volt férje nem engedte, mert féltékeny volt a sikereire. Most meg Bandi hallgatott. Beesteledett, Teréz kikapcsolta a tévét, a fal felé fordult és öt perc múlva már horkolt is. Bandi hanyatt feküdt az ágyban, nézte a falon a redőny fénycsíkjaikat. Éjjel kettő volt már, amikor pittyent a mobilja az éjjeliszekrényen.

Szorít a szívem, bevitték a sürgősségre. Várom a labort, írta szűkszavúan Zsóka néni.

Bandi nem kapcsolt villanyt, nehogy felébredje Terézt, tapogatózva kereste meg a ruháit. A konyhában öltözött fel, halkán behúzta maga után az ajtót. Tett egy próbát az öregasszonynál, hátha csak vaklárma volt, de mivel a csöngetésre senki nem nyitott ajtót, hosszú idő óta először taxit hívott. A sürgősségi váróterme zsúfolásig tele volt, mintha ingyen kenyeret osztanának. Köhögés, nyögés, méltatlankodó hangok, lemondó tekintetek. Néhány betegnek ülőhely sem jutott, görnyedve, fájdalmas arccal várta, hogy szólítsák. Percekbe telt, mire Bandi észrevette Zsóka nénit. A toló hordályak közt szalalozva, sűrű elnézést kérve a sárga fénycsíkos, piros ruhás mentősöktől, jutott el hozzá. Bár a lakógyűlésen lennének ennyien, lépett az öregasszony hordálya mellé Bandi, akkor nem lenne annyi gond. Zsóka néni úgy festett, mintha lemeszelték volna. Bandi abból látta, hogy

nagy a baj, hogy nem nevetett. Mintha el sem jutnának a tudatáig a szavak. Olyan volt, mintha messziről nézne, mintha a tekintete belezuhant volna a saját teste mély kútjába.

Infarktus, Bandi ennyit jegyzett meg az orvos szavaiból, meg, hogy a következő 48 órában eldől minden. Bandi az intenzív osztály lengőajtajáig kísérté Zsóka nénit. Fogta a kezét, de mintha élettelen, könnyű tárgyat fogott volna. Megsimogatta az öregasszony arcát, hideg volt. Tétován intett a távolodó hordágy felé, aztán csak állt hosszan a csukott lengőajtó előtt.

Mire hazaért, Teréz már nem volt otthon. Cipői eltűntek az előszobából, kabátjai a fogasról, kosztümjei a ruhásszekrényből. Búcsúlevelet sem hagyott. Bandi felhívta Zsombolyai nénit a másodikról, hogy nem tud menni kutyát sétáltatni, mert elkapta valami vírus. Láz, hányinger, hidegrázás. Amúgy köszöni, jól van. Ruhástul végigfeküdt az ágyon, nézte a plafonról lógó függőlámpát. A múltkor kiégett kettő, gondolta, hozni kell a boltból villanykörtét. Darabja hatkilencven a kínainál. Álmából riasztotta a telefoncsörgés. A kórházból hívták. A néni nem szenvedett sokat. Egy pillanat volt az egész.

A temetést együtt intézték a lakóközösséggel, mert Zsóka néninek senkije sem volt. Bandi kivette a bankból a megtakarított pénze egy részét, a költségek másik felét a lakóközösség állta. Bandi és a lakóközösség képviselőjében Özvegy Vejteiné együtt mentek a parókiára. Miután mindent megbeszéltek a pappal, Bandi elkészönt, mert Kányádiéknál a másodikon elromlott a bojler. Dicsértessék a Jézus Krisztus, mondta a pap, viszlát, Endre. Bandi megborzongott, nem emlékezett, mikor szólították utoljára így. Vejteiné még ott maradt az irodában, sunyin intett a távozó Bandinak.

A temetésen a postással és a boltos Margitkával együtt tizennégyen voltak. Elektromos radiátorral fűtötték be a ravatalozót, egy öreg, recsegős magnóból Máté Péter szól, a Zsóka néni kedvence. Kint sűrű pelyhekben hullott a hó. Bandi elégedetten nézte a rózsát a ravatal előtti vázában. Fehér volt, mint kint a hó, sok zölddel, és szép egyenes volt. Biztosan Zsóka néninek is testszene. Megérte a kétezeröttszáz forintot. A kántor hamisan énekelt az Istenem, örök atyámat, a pap frázisokat pufogatott, hogy egész életében milyen kedves és jó és szorgalmas ember volt Zsóka néni, mindenkinek szerette. Még azt is megbocsátották neki, hogy a férje komoly bűnököt követett el a múlt rendszerben, mert Zsóka néni mindenkitől személyesen kért bocsánatot a rendszerváltás idején, ez is mutatja a lelki nagyságát.

Meg azt, hogy megkent téged az a kígyó, gondolta Bandi, miközben az első sorban zokogó Vejteinét figyelte. Aztán eszébe jutott, hogy Zsóka néni csak legyintene az egészre. Senki nem zuhant a koporsóra, nem borult fel a virágváza és a botfülű kántor sem nyelte le a protkóját, amikor éneklés közben szélesre tátotta a száját. Ez a lényeg, mamlasz, hallotta Bandi Zsóka nénit, és megnyugodott.

A szertartás után a Nyirok utcai ház lakói szipogtak még egy kicsit, aztán kifújták az orrukat, elköszöntek egymástól, és elindultak a hóesésben, a fagyott úton botorkálva hazafelé.

Csak azon csodálkoztak néhányan, hogy a zord téli idő ellenére, valahol a közelben megszólalt a tengelic éneke. Ti-tá-tri-o-la-ti-ti-tá-tri-o-la.

BÖRÖCZ NÁNDOR NEÁNDER: Neandervölgyiek ujjrajzai az agyagos falon egy csattanómaszlag-partiról

Takács Nándor

A különös szomszéd

Tíz évvel ezelőtt egy kis faluba költöztem az ország nyugati csücskében. A városban, ahol addig éltem, nem mentek jól a dolgaim. Hátafordítottam addigi életemnek, és mindenkinek, akit ismertem.

Egy földszintes, kis házban laktam, mely valamikor marhaistálló lehetett. Esténként az ágyban ülve olvastam, amíg egészen besötétedett. Olyankor felkapcsoltam a villanyt, becsuktam a könyvet, és hanyatt fekve merengtem jövőmön.

Egy alkalommal, ahogy felkattintottam a lámpát, egy sápadt és sovány arc jelent meg az ablakban. Ijedtemben mozdulni se tudtam. A férfinak, aki befelé bámult, hosszú bajusza és beesett szemei voltak. Néhány másodpercig néztük egymást, aztán elfordult az ablaktól, és elment.

Hallottam a falubeliektől, hogy a szomszédban magának való, kiszámíthatatlan öreg él.

„Megnézte, kiféle-miféle vagyok. Most már tudja, és többé nem fog zavarni” – ezekkel a gondolatokkal kapcsoltam le a villanyt.

*

Másnap korán keltem, hogy hamar munkához láthassak a kertben. Párás, hűvös levegő telepedett a vidékre.

Délben, amikor pihenőt tartottam, motoszkálást hallottam a szomszédból. Az idős férfi – a falubeliek azt is elárulták, hogy János a neve – feltűnt egy pillanatra az udvaron, aztán szem elől tévesztettem. Egy ajtó hangosan becsapódott. Eltettem a szerszámokat és bementem a házba, hogy ebédet készítsék magamnak.

Ebéd után eleredt az eső. Párafelhők gomolyogtak az udvaron, szűrt fényüktől egészen elálmosodtam. Ledőltem, hogy pihenjek kicsit. Talán fél órát, ha aludtam. Arra ébredtem, hogy láncfűrész berreg a közelben. Feltápáskodtam az ágyból, és az ablakhoz mentem. A fűzfa alatt János dolgozott. A legvastagabb, földig hajoló ágakat vágta le a törzsről. Észrevettem, és egy pillanatra abbahagyta a munkát. Elkaptam a fejem az ablakból.

Kávét főztem, és amíg iszogattam, hallgatóztam. Néhányszor felbőgött még a fűrés, azután csend lett. Az eső is elállt. Kinyitottam az ablakot, hogy kiszellőztessem a szobát. Sötétedéskor nem kapcsoltam fel a villanyt, hogy ne látsszon, mit csinálok.

*

Két nappal később megérkezett Gábor, a telek tulajdonosa, hogy megbeszéljük az őszi munkálatokat. Az elülső házban telepedtünk le, amit csak a vendégek használtak. Gábor kiterítette a tervrajzokat az étkezőasztalon. Pálinkát is hozott, és miközben iszogattunk, elmagyarázta az ötleteit.

Később eszembe jutott, hogy a kiadásaimról szóló bizonylatokat a lakásomban hagytam. Átszaladtam a másik épületbe, hogy felmarkoljam a blokkokat, és visszafelé megláttam Jánost, ahogy egy jókora talicskában gallyakat tol hazafelé az úton. Ráköszöntem, ő pedig rekedten és megilletődötten viszonzta az üdvözlést.

– Az előbb láttam odakint Jánost, a szomszédot.

– Tényleg? Hol van?

– Épp hazafelé tart az utcán.

Gábor kiviharzott a házból, én pedig csak álltam az asztalnál, és bámultam a tervrajzokat. Hamarosan mindketten megjelentek az ajtóban.

Kezet fogtunk és bemutatkoztunk egymásnak. Gábor helyel és pálinkával kínálta Jánost, aki feszegette ugyan, de elfogadta a meghívást. Kérdezett ezt-azt a tervrajzokról, aztán arra is kíváncsi volt, honnan jöttünk és mivel foglalkozunk. Gáborral egymás szavába vágva, lelkesen magyaráztuk terveinket. János hümmögött és bólogatott. Magáról csak nagyon röviden és visszafogottan beszélt. Semmi olyasmit nem árult el, amit korábban ne hallottunk volna.

Amikor elfogyott a szó, Gábor ismét a pálinkásüvegért nyúlt.

– Nem akarjuk feltartani, hiszen későre jár... Indulás előtt iszik még egy pálinkát?

– Köszönöm, elfogadom – felelte János, és ő is fölemelkedett a székből.

Megkönnyebbülten ragadtam poharat.

– Hát akkor igyunk az új barátságára!

– Az ismeretségre! – javított ki János élesen, és a szemembe nézett. – Ne hamarkodjunk el semmit.

Kifelé menet csak Gábornak nyújtott kezet, amíg én az asztal mellett álltam megilletődötten.

Így ismerkedtem meg Jánossal.

Gábor másnap elutazott. Magamra maradtam a tervrajzokkal és a köddel, meg a különös szomszédal, akivel az első hó megérkezéséig már nem is találkoztunk.

A gyermek szobra

Amikor beköszöntött a tél, egy reggel átjött hozzám János, és azt mondta:

– Gyere el valamelyik nap. Beszélgessünk egy kicsit. Ma havat kell lapátolnom, de holnap ráérek.

– Rendben van... a holnap nekem is jó – feleltem megilletődötten.

János bólintott, majd hosszú léptekkel elindult, hogy utat törjön magának a hóban. A nyomokból láttam, hogy az utca felől érkezett. A kerten át távozott, és amint elhalkultak léptei, ismét csend borult a falura. Friss, téli illat töltötte be az udvart.

Másnap én is az utca felé mentem át Jánoshoz. Nem kellett kopogtatnom. Mire felértem a lépcsőn, már nyitotta is az ajtót.

– Legközelebb gyere nyugodtan a kerten át!

– Rendben – mondtam, és János beljebb tessékelt a házba.

Az előszobában hideg volt és sötét. A falnál hatalmas könyvespolc állt, dugig rakva kötetekkel. A folyosó mindkét irányban sötétségbe burkolózott. János elhúzott egy vastag függönyt, és egy újabb ajtón át a konyhába léptünk. Odabent kellemesebb volt az idő. A sparheltben ropogott a tűz.

– Kérsz kávét?

– Igen, köszönöm.

János kihúzott egy széket, és intett, hogy foglaljak helyet. Azután két jókora csészét tett az asztalra.

– Itt tartózkodom a legtöbbet, meg a műhelyben, ha nincs nagyon hideg.

Bólintottam, és óvatosan körülnéztem. Az ablakok spalettái csukva voltak, és a plafonról lógó régi csillár kevés fényt adott.

A felforrt vizet János kancsóba töltötte, örölt kávét szórt bele, majd jól megkeverte. Szűrőt tartott a csészék fölé, és mindkettőnknek töltött.

– Így a legfinomabb – mondta. – Kóstold meg!

Egy darabig csendben iszogattuk a kávé, azután összeszedtem a bátorságom, hogy kérdezzek valamit.

– Mit csinálsz a műhelyben?

– Hogy mivel foglalkozom? Képkerevező vagyok. De készítek mást is, majd megmutatom.

Felnéztem a falra, melyet két nagyméretű festmény díszített.

– Azokat nem én kereteztem. A lányom festette őket. Elismert művész...

Külföldön él.

– És a feleséged?

– Ő is. Meg a fiam is. Megromlott a kapcsolatunk. Elhagytam őket, sok évvel ezelőtt.

– Sajnálom...

János megrázta a fejét.

– Huszonöt éve élek itt. Egy reggel telepakoltam a kocsit festményekkel és eljöttem. Meg sem álltam idáig. Azóta nem beszéltem velük.

– Értem. Én nem akartam...

– Kellemetlenséget okozni? – nevetett fel János. – Nem okoztál. Elmondtam, amit tudnod érdemes. És ami téged illet?

János újra töltött a kávéból mindkettőnknek, én pedig elmondtam, hogyan kerültem ide, és hogy egyetlen vágyam csendben meghúzni magamat.

– Az itt menni fog – bólogatott János –, csak nehogy az agyadra menjen.

Megitta a maradék kávéját. Én nem nyúltam hozzá. Már az első csésze is olyan erős volt, hogy zsibbadni kezdett tőle a fejem.

– Az első évek a legnehezebbek. Aztán ha az ember szerencsés, megbátorkozik a helyzettel. Rájön, mihez is akar kezdeni magával. A fennmaradás még így is küzdelmes, de addigra már felkészült. Nem érik váratlanul az események.

– Események?

– Nehézségek. Itt mindent egyedül kell megoldanod. Vagy szaladgálhatsz segítség után, és fizethetsz vagyonokat... Igaz, neked ott a tulaj. Gondolom, el tud intézni mindent.

– Amikor ráér, többnyire mindent.

– Amikor ráér. – ismételte János. – Akkor megéri megtanulnod egyet s mást. Hogy ne kelljen rá várnod.

– Igen, azt hiszem.

– Gyere! Megmutatom a birodalmat. – János felpattant a székről, és intett, hogy kövessem.

János két szomszédos telket vásárolt meg, amikor a faluba költözött. Az egyik házban volt a műhely, a másikban ő maga lakott. Körbevezetett az udvaron, megmutatta az épületeket és elmagyarázta rendeltetésüket.

– Ez itt a garázs. Egy öreg Mercedes-szel jöttem. Néhány évig megvolt, aztán eladtam.

– Miért adtad el?

– Akkoriban nem volt munkám. El kellett adnom valamit.

János megmutatta az üres istállót, még egy garázsszerű helyiséget, melyben egy kerékpár és két kosár alma állt, valamint a pajtát, mely szintén üres volt. Aztán átvágtunk az udvaron, és a másik ház előtt megállt. Három nagy, kerek betonfedélre mutatott a hóban.

– Tudod, mik ezek?

– Nem tudom. Emésztőgödrök?

– Nem egyszerűen emésztők! Ülepítők és derítők komplett rendszere. Szivattyúk kötik össze őket... Odabent majd megmutatom a tervrajzokat. Ha egyszer sikerül befejezni, nem lesz több gondom a szennyvízzel.

János, miközben magyarázott, egészen letaposta a havat a betonfedelek körül, és várakozóan nézett rám.

– Ez jól hangzik – mondtam tétován.

– De jól ám! Mindent elterveztem... Látod? Ott a faanyag. Mindkét házhoz elég. Amott a cserepek, a tetőlécek... – A téglákon heverő deszkarakásokra mutatott, melyeket vastagon belepett a hó. – Rá sem lehet majd ismerni a házakra.

Némán bólogattam.

– Ha akarsz, megmutatom a műhelyt is.

– Szívesen megnézem.

János kikerülte a betonfedeleket, és a zsebéből kulcscsomót vett elő.

– Odabent hideg lesz, ne lepődj meg... télen nem dolgozom.

A műhelyben fűrészpor kellemes szaga fogadott. Körben a falakon zsúfolt polcok sorakoztak, alattuk pedig egy hosszú pulton satuk és más különféle gépek, szerszámok heverték.

– Nem semmi, ugye? Akár oktatóbázist is nyithatnék... – mondta János, és sorra elmagyarázta a munkaállomások szerepét.

– A gépek miatt mindig zárva tartom – hajolt közelebb –, hatalmas érték van itt.

– Megértem.

János az arcomat fürkészte, majd elgondolkodva a mennyezet felé pillantott.

– Ha megígéred, hogy titokban tartod, mutatok valamit.

– Persze... nem mondom el senkinek.

János felnyitott egy csapóajtót a fejünk felett, majd a nyílásba létrát állított. Zseblámpát vett magához az egyik fiókból, és felmászott a létrán. Amikor felért, villanyt gyújtott, és a padláson hatalmas fényesség támadt. Követtem Jánost. Az erős fényben alig láttam valamit.

– Ide nézz!

János egy emelvényhez lépett, és lerántotta róla a poros takarót. A ponyva alól bronzszobor bukkant elő. Egy életnagyságú, mezítelen kisfiút ábrázolt, amint durcás arckifejezéssel keresztbe fonja karjait. Elképedve néztem hol Jánosra, hol a szoborra.

– Hát ez honnan van?

– Az enyém. Apám régiségkereskedő volt, tőle maradt rám.

– És miért itt tartod?

– Mert nagyon sokat ér... ötvenmilliót.

– Akkor miért nem adod el?

– Mert a múzeum csak nyolcmilliót ajánlott érte. Annyiért nem válok meg tőle. – János büszkén nézett a szoborra. – Ennyi elég is mára – mondta, majd letakarta a fiút.

Odakint sokkal kellemesebb volt az idő. Időközben kisütött a nap. János bezárta a műhelyt, és újra megkért, hogy egy szóval se említsem senkinek a szobrot. Megígértem, hogy hallgatni fogok.

– Olyasmi ez, aminek köztünk kell maradnia – folytatta –, benned, azt hiszem, megbízhatok. Ki tudja, ebben-abbán még a segítségemre is lehetnél.

– Nem tudom, miben tudnék...

– Azt majd megbeszéljük, ha eljött az ideje! Mondd csak, nem vagy éhes?

– Egy kicsit.

János vállamra tette a kezét, és elindultunk a ház felé az elhagyatott, hó borította udvaron.

Borbíró Bíborka

A termékenység házimadarai

Hajnalba az asszonyok kakasokkal kelnek,
hallgatják, ahogy a kert végibe kukorékolnak,
miközben kávéjuk rózsán melegszik.
Repedt csészébe öntik, aztán lehúzzák,
mint ember a pálinkát. Működni kezd
a motor valahol a szív és a belek között.

Leccsippantják a kártyát a gyárban,
magukra veszik a fehér ruhát.
Szalagok elé fekszenek, hogy a berakósok
beléjük fecskendezzék az anyagot.
Nem sokkal később burok reped.
Amikor a mérősök szerint elég nagy a tágulás,
benyomják a gombot, a szalag elindul,
a nők meg paneleket, kábeleket,
vasmagos tekercecseket szülnek.
Húszperces szünetükben
tegnapról maradt húst esznek.
Nyelés közben halkán számolják,
mennyi lehet még bennük.

Hazafelé kacskaringóznak a kerékpárúton
és rosszkor mennek át a zebrán.
Csapzottan nyitják az ajtót, ledobják magukról a ruhát.
Az este kiolvadt csirkére sót, borsot tesznek,
hogy könnyezzenek, erőspaprikát.
Magasra tekerik a hőfokot, aztán nézik,
ahogy pirul a mellkas.

Iluska néni

A tizenötös panel egy áramcsináló kör.
Mi csak mezőnek hívjuk, mer' zöld ez is,
meg amúgy is a beültetés olyan,

mintha egy egész közösséget raknál a panelbe bele,
figyeljél, megtanítom.
Nézzed csak, a fűcsomókba fehér jelzések,
hogy tudjad az összes helyét.
A hernyókkal kezdjed, mer' azok nehezen mennek bele,
ha később rakod, a többi ijedtében kiugrik.
Aranyszínű rajtuk a csík, bepattintod, úgy.
A kis késsel folytassad, óvatosan,
ha összenyomva teszed bele, selejt az egész.
Na, most jön pár bokor, a kisebb lények rajtuk vannak mán,
úgyhogy vegyél elő egy csipeszt, azzal fogjad,
le ne törjed őket véletlen.
Ezután jó ugyanúgy a kisebbekkel folytatni,
de ez nem szabály, anyám, ez az én szokásom,
virágokkal vagy ragadozókkal is folytathatod,
meg még ottan egy csomó rovar, növényevő.
Mindegy a sorrend, csak legyen benne minden,
úgy forog majd körbe az áram, úgy csinálja jól a gép.
Tegyed bele őket, aztán vegyed ki a következőt,
vár még a kezedre pár láda,
késznek kell lenni, mire a kocsi befordul.

Várostáblák között

A kátyúk törött aszfaltszájak.
Torkukban néha felcsap a savas nyál.
Meggkóstolják a kereket és a felnit,
de nem tudnak jóllakni
a fém- és gumifelületekkel.
Fáj nekik az éhség. Olyanok, mint a sárgacsőrű fiókák.
Öreg traktorosokat hívnak magukhoz,
akik nem veszik észre a láthatósági mellényt.
Szórják a húst, mint a vetőmagot.
Íratlan törvény, hogy mikor sötétedik,
a cafatokat szürke szájakba lapítsák.

Demény Péter

Egyensúly

Van valami folyamatos egyensúlyvesztés nálam. Mindig azt érzem, hogy megtalálom, aztán elveszítem újra. Ez valóságos örök visszatérés mítosza, ahogy működik, mit ne mondjak, csodásan. Még azt sem mondhatom, hogy rejtve van az útja, bár sosem látom át, csak megélem. Új utakra térek, s eddig fogalmam sem volt, miért. Hát az övm-ért, mi másért! Az egyensúly nem akar vízben maradni, folyton kibillen, megőrjít. Országomat egy egyensúlyért, kiáltanám, ha Shakespeare írt volna. De még csak ez sem.

Vasaló

Remélem, legalább amikor meghalok, kivasalod előre a felhőket, feküdjek szép, ropogós dunyhára – meg sem mozdulok többé soha, csak elnyúlok, és vagy alszom, vagy azon tűnődöm, miért kanyarogtam annyit, holott semmi vágyam nem volt kanyarogni. Nem bízom abban, hogy meglátogatsz, és kérdezni lehetne tőled, de legalább egy vasalót lássak a kezeden, távolról.

Varga Zoltán

Botra

Hívjál meg egy botra!
Tudom, ha ezt mások megneszezik,
berágnak rád is, rám is!
De ez legyen elméjük gondja!

Mint ismeretes, te vagy a megmentő!
Neked jár a nagy tisztelet!
De kell a pálca ismeret.
Mert soha nem tiszta a zsebkendőm.

Hívjál meg egy botra!
Hogy hozzád hasonlóvá
formáld meggyötört arcomat.
Így dobd fel a lapos ódám!

Kitalálod környezeted

Kitalálod környezeted,
Kitalálod kínkeserved,
Keserű kanyarok
Kitépnek, karmolnak

Ketreceidből kitiltanak,
De felkérik feszengetve,
Hogy mégis kotródj vissza
Kibélelt kinézeteidbe.

Inkább megtartanak ilyenek.
Még inkább kifizetnek.

Mérő-állás

Megfordul a számláló
a burkolatban, és a panasz.
A biztosíték kiolvad.
A rögzített plomba nem tapasz.

Egyszerű a látvány.
Csupán a mérő-óra pereg.
Az asztal, a székek
a komód mozdulatlan sereg.

Itt a bársonyos párnán
feltárul a végtelen nézet.
Átalakul a csillár, a függöny,
és így jön létre az emlék-érem.

Elfordulnak a szegletek valahogy.
Nem lehet láttatni semmit sem.
Ahogy pár szózat előretör,
a pótlék biztosíték is kimegy.

M. Kovács Ildikó

Keresztek

Nehézkesen húzta hátra a vállait, próbálta kiegyenesíteni a derekát.

Halkan hálát adott az Úrnak a mai napért, és nehézkesen bemászott a takaró alá.

Nyomasztó volt a csend, csak a falióra kattogása hallatszott. Máskor ez a monoton ketyegés segített az elalvásban, ma inkább idegesítette. Megfogta a nyakában függő kis arany keresztet. A feszület megszokott simasága eszébe juttatta az anyját, aki azzal a mondással szokta elviselhetővé tenni a nehézségeit, hogy annyi terhet ad mindenkire az Isten, amennyit el tud viselni. És a teherbírása végtelen volt. Derűs nyugalommal ápolta emlékezet - vesztette párját. Ha a napi robot közben tudott csenni pár percet, leült a semmibe bámuló férje mellé és elkezdett fütyülni. A halk, kettős hangra a férfi arca felderült, mosolyogni kezdett. Csak az Isten volt a tudója, hogy milyen emléket hozott vissza a dallam, - de ez a kitisztult tekintet volt anyjának a jutalma. Megsimogatta párjának ráncos kezét, és ment vissza a munkájához. Még a kívülálló számára is érezhető volt a köztük lévő szeretet köteléke.

Istenem, sóhajtott fel az asszony. Miért nem tudok én is olyan lenni, mint az anyám?

Én miért lázadok, miért vagyok vagyok elégedetlen?

Miért nehéz elfogadnom, hogy mindenki előtttem van, én soha nem kerülök sorra?

Örülök a gyerekeim örömének, de nehéz elfogadnom, hogy nélkülem örülnek.

Sírnék együtt a lányaimmal, de nincs szükségük a vigasztalásomra.

Egyedül vagyok. Csak ez a feszület van a nyakamban, a vállamon a kereszt.

A kis ékszer mintha kivasalta volna gyűrött, zaklatott idegeit, lassan megnyugodott, elálmósodott.

E pluribus unum (egy a sok közül,)

Lassan ment a terasz felé. Élvezte meztelen talpa alatt a fű hűvösét, jó volt hallgatni a naplementének örülő rigók harsány kiabálását.

És jó volt hazatérni.

Bár csak pár napot töltött távol, úgy érezte, hónapokat nélkülözte a kert látványát.

Leült a kerti székre, és akkor vette észre a nyitva hagyott ajtót, akkor hallotta meg a hangokat. A szeretkezés félre nem ismerhető hangjait.

Nem kellett nagyon fülelnie, hogy felismerje férjének dűnnyögő morranását, ismerős volt a rá felelő simogató női kaccanás is.

Már régóta sejtette, már régóta nem fájt,

Ült a teraszon csendben, és várt.

Ismerte férje hevét, tudta, hogy nem kell sokáig várnia.

A jóllakott morranás után egy elégedett sóhaj, aztán az öngyújtó sercenése. Ismerős volt a rítus, felejthetetlen az évek óta elhangzó mondat: három dolog remek az életben, előtte egy konyak, utána egy cigaretta.

Hang nélkül csúszott félre az ajtó, megjelent a nyílásban a ház ura.

Mellkasán a bozont a szeretkezéstől még csatakos, csípőjén egy törölköző. Felesége láttán kővé fagyott arcán az öntelt mosoly.

Riersch Zoltán

Most akkor mi is van?

Úgy emlékszem, augusztus tizenkettedike, vagy tizenharmadika estje volt, úgy kilenc után.

Hogy melyik esztendőben, nem érdekes; valamikor a huszonegyedik században.

Ma is hiába a hiányod. Ha a szabad ég alatt lennék,
láthatnám a hulló csillagokat. Talán te is ott lennél közöttük.

A sarki csehóból kiszűrődik valami élvezhetetlen zene. A járdán átszaladt egy hátát görbítő fekete macska. A lámpa fényében egy pillanatra felvillan homályos arcod. Nem találok a szemölcsöt keskeny húsos szád felett.

Megdörren. Villámlik. Leereszkedik az eső függöny.

Ma több százan hullottak el Valamelyik fronton. Érdekes. A halottaknak nincs arca.

Ezer napja, ezer perce valamiért neked sincs.

Ma biztosan a Balcsín voltál, Ahogy hétvégén szoktad.

Most akkor mi is van? Mintha régóta fikció lennél.

Közben szétáztam - nagyon; Haragszanak rám a felhők. Folyik a ruhámból az eső.

Valamit változtatni kellene ezen, azon, - rohadatul Rohadt valamiért a valami.

Putyin elutazott Alaszkába. Ki tudja – hátha.

Vagy tíz éve nem tudok Igazából asszonyt szeretni.

Nyári ég alatt várom a csillagok fénylő jöttét.

A rádió szerint ötven százalék kedvezményt kínál vásárlóinak egy temetkezési vállalkozó.

Valamilyen bilincs szorítástól fáj a fejem, mintha televerték volna apró és apró szögekkel.

Kinyitom csipám, érzem a Padlószőnyeg tisztító szagát. Ebben a hónapban már Harmadszor estem le az ágyról.

Most akkor mi is van?

Alkonyat a Mura parton

Vadméh dongásos,
vad bögöly haragos,
vízre hajlós rekettyéssel
szegélyezett, tova
rohanó Mura partja.
A túlparton egy horgász
birkózik a nyári meleggel.

Nézem a víz sodrását.
Néha megszaggatott
fehér hab ruhában az örvény
aláragadja, majd tovább
sodorja a pillanatot.

Az idő a múltó percekből
alkonyati órára vált.
Fel, fel ugrik a mélyből
egy dévér, egy keszeg;
Légrád felől oda a nappal.

Kavics

Láthatás.

Hogy én mennyire gyűlölöm ezt a szót. Csak forgatom a számban, a gondolataimban, és sehogy nem jutok vele dűlőre.

LátHATás. Miért így? Ez így olyan, mintha csak azért látHATnám a saját lányomat, mert valaki, vagy valami, a törvény, az anyjuk, vagy a bíró, vagy a felettünk álló bármilyen hatalom megengedte.

LátHATás. Miért kell nekem engedély ahhoz bárkitől, hogy lássam a saját véremet, azt, akit a legjobban szeretek a világon, a gyerekeimet? Ennek nem olyan természetesnek és magának értetődőnek kellene lennie, mint a levegővételnek? Vagy annak, hogy felkelünk, amikor pirkad, és aludni térünk, amikor alábukik a Nap? Nem kellene csak úgy egyszerűen, minden ráaggatott jelző, minősítés nélkül megtörténnie, hogy találkozunk egymással? A lányom velem, én pedig vele? Amikor csak vágyunk rá?

Vagy forgassuk máshogy.

LátHATÁS. Mert bizony, amikor látjuk egymást, annak hatása van, mégpedig többrétű. Amikor összetalálkozunk, megöleljük egymást, abban a pillanatban az történik, mint amikor egy kavicsot hajítunk az állóvízbe. Hallatszik egy halk csobbanás, majd a kő azonnal eltűnik, mintha soha nem létezett volna, de ott, azon a ponton, ahol elmerült, valami történik. Apró hullámok kezdenek fodrozódni, újra és újra, körkörösén, és ezek az apró hullámok nagyon sokáig élnek még. A mi ölelésünk is ilyen, mint ez a kő. Hamar a semmibe vész. De azok a hullámok, azokra felfektethetem a szívemet, hogy ringatózzon rajtuk még nagyon hosszú ideig.

De nem csak ez az egy pillanat hat ki a távoli jövőbe.

Ahogy beülünk az autóba és útnak indulunk, újabb örvényeket keverünk a mostba, a térbe, az időbe. Az autónk mögött keletkezik egy vákuum, egy üresség, ami magába szívja a múlt pillanatait, ahogy magunk mögött hagyjuk. Elnyeli a hosszú heteket, amíg nem láttuk egymást, a kínos csendeket, amik sokszor ott feszülnek közöttünk, a néma telefonokat, amelyek nem szólalnak meg, mert már félünk keresni egymást.

Az autónk előtt pedig széthasad a levegő, minden irányba, s így újabb lát-hatatlan-léghullámokat gerjesztünk, elindítjuk őket a jövőbe, egy olyanba, ahol talán mindketten ott vagyunk.

Az étteremben mesélsz. Folyamatosan. A szemed csillog, az arcod kipirul.

Megtudok mindent az elmúlt heteidről, a majdnem pasidról, az iskoláról, a nulladik óráról és a nyolcadikáról, a könyvekről, amiket olvastál. Nyugtázom. Azt, hogy csodás vagy, hogy okos vagy, hogy félig már felnőttél, hogy tényleg tizenöt vagy már, hogy milyen választékosan mesélsz, hogy úgy beszélgetsz, mint egy felnőtt, és hogy boldog mosoly ül az arcodon, nem hamis.

Amikor mesélek magamról én is, az új életről, amit nélküled élek, az új társamról, aki mellett végre megnyugodhattam, a hobbikról, amiket űzünk, például a rollerezésről és a nordic walkingról, érdeklődve hallgatsz, és amikor kérdezősködsz is, azzal újabb kavicsokat hajítasz a tóba. Fodrozódnak körülöttünk a szeretet hullámok, ringatnak mosolyokat és sóhajokat, amelyekben benne szédeleg a „miért nem vagyunk együtt többet”...

A válasz: a látHATás.

Mert engedélyhez, törvényhez és csupa olyan dologhoz kötött, ami minden, csak nem emberi. Nem szeretet-vezérelt.

Amikor aztán azt mondod, még nem szeretnél hazamenni, inkább menjünk el rollerezni és sétálni, én egészen egyszerűen csak boldog vagyok. Kifizetem az éttermi számlát, hazakocsikázunk hozzám, a garázsból hozom a két rollert, és már száguldunk is a legközelebbi erdőszélbe, hogy aztán gyalog folytassuk a kalandozást. Estig maradunk. Már alábukik a Nap, narancsra festi az eget, amikor megállunk anyukád háza előtt, és egy utolsó ölelés után elengedlek.

Véget ért a láthatás.

Mesélek rólad Grétinek, sokat, mindent szóról-szóra, amit te meséltél nekem. Elmesélem az ölelést. Mert az megfizethetetlen.

Boldog vagyok.

Boldog vagyok, néhány percig még, amikor aztán a hullámok, amiket gerjesztettünk, valószínűleg olyan helyre is elértek, ahová nem kellett volna. Az örömteli-szeretethullámaink bejutottak a házba is, ahol élsz.

Üzenet érkezik a telefonomra, tőled.

Dühösen írsz. Bántasz a semmiért. Követelsz, csapkodsz. Minden kell, minden! Csak én nem. Kell pénz, telefon, roller, számítógép, irrealitás, kell

az, hogy úgy beszélj velem, mintha én tehetnék a világ minden bajáról, de leginkább azokról a bajokról, amik a Te kis lelkedben dúlnak. Megütsz engem, és megütsz olyan hangnemeket, amilyeneknek nem is lenne létjogosultsága a földön. Főleg nem olyanok között, akik összetartoznak. Én pedig túrók, de nem engedek.

És te újra elfordulsz, mert nem teljesítem azokat a dühös és elkeseredett követeléseidet, amik üresek. Amit én adni tudok és szeretnék, az a színtiszta apai szeretet.

És ekkor az ölelésünk gerjesztette hullámok kisimulnak, és minden üres marad, újra.

És én hagylak.

Majd pár hét múlva, amikor a látHATás újra engedni, és az előző (lát) HATÁSa elmúlik, újra kezdjük... mint mindig.

Nem vagyok hajlandó megvásárolni téged.

Ha létezik még valami, ami ingyen van ezen a bolygón, az a levegő és a szeretet.

És én még a levegőért is előbb fizetnék...

Látomás

Csak remélni tudom, hogy jó buszra szálltam fel. Pontosabban: hogy jó buszra vonszoltam fel magam. Nem ismerem még a várost, a buszközlekedést meg különösen nem. Ha előre tudtam volna – de nem tudtam –, hogy Zsófi összejön az első kékszemű, szőke herceggel, aki rámosolyog, és lepatan vele a buli közepén, inkább el sem indultam volna. Ő már másodéves, ismeri a város összes szegletét, buszmegállóját, kocsmáját, metróját és villamosát, az összes éjjel-nappalit, mekit és roller-lelőhelyet, minden egyes kerülőutat és rövidítést, sőt, minden olyan albéletben élő társunkat is, aki nagy gáz esetén szállást, algopyrint és zuhanyzót tud nyújtani éjszakára.

Én még semmit nem tudok. Így azt sem igazán, hogy hogyan jutok vissza a kollégiumba, ahol még csak a negyedik éjszakámat fogom eltölteni. Legalábbis remélem.

A részegség és a másnaposság határmezsgyéjén egyensúlyozva kapaszkodom az egyik ülés támlájába, majd néhány megálló után örömmel látom, hogy felszabadul egy hely.

Leülök.

Velem szemben egy korombéli fiú ül.

A szemembe néz, és én látom őt.

Látom, hogy valami nincs rendben. Zavart a tekintete, beletúr a hajába, szőke tincsei végigsiklanak az ujjai között. Nem fordítja el rólam a tekintetét, és én esküszöm, bár nincsenek könnyek a szemében, mégis úgy látom, hogy sír.

Befelé.

Én tudom, hogy lehet befelé sírni. Ilyenkor a könnyek nem bukkanhatnak elő, csak bent csordogálnak, eláztatják a lélek szövetét, megnedvesítik a szív húrjait, aztán szépen, lassan felszívódnak valahová a semmibe.

Most a combjára fekteti a tenyerét, és én nézem a kézfejét. Rajta az összes bütyök véres. Mintha ökölbe szorított kézzel ütött volna valamit, betont, falat... valószínűleg így is volt.

Aztán a teste dőlni kezd, furcsán, mint egy óriási rongybaba, és még mielőtt tompa agyam felfogná, mi történik, már zuhan is előre. Arcsal pont nekicsapódik a mellettem lévő ülés szélének, majd összeecsúszik, és romjában a padlóra rogy.

A szám elé kapom a kezem, sikítanék, de csak elkerekedett szemmel nézek körül, tekintetemmel azt kérdezve az emberektől: Hát nem látjátok, mi történt?

De mindenki elfordul.

Erőt veszek magamon, és hangos nyögések közepette, amik az erőlködéstől hagyják el a számat, felcibálom az elernyedtet a földről és visszatazigálom az ülésbe.

Magához tér, rám néz, a homlokából csurog a vér, egy csíkban egyenesen az orrán keresztül, hogy aztán a hegyéről a fehér pulóverére csöppenjen, egy másik vérpatak a halántéka felé indul, és a szája szegletéig húzza a vörös csíkot. Onnan lenyalja.

Közben engem néz.

Felemeli a tenyerét, az arcomra simítja, és úgy néz rám, hogy abból a pillantásból kiolvasok egy életnyi sorsot. A miénket. Ebben a pillanatban olyat látok, hogy abban ő a férj, az apa, a szerelem, a mindennapok és az ünnep, az öröm, a fájdalom, a napsütötte tengerparti szeretkezés és a betegség melletti aggodalom. Ő a mámor, és ő az, aki forró teát hoz nekem az éjszaka közepén, ő ragasztja be sebtapasszal a kislányunk térdét, ő kap fel az ölébe és pörget körbe-körbe, amikor felveszik ügyvédbojtárnak, ő öntözi velem a virággyásban a rózsabokrot és ő nyalja le az apró vércseppet az ujjam begyéről, ami kiserkent a tövisektől... Ő csapja be az ajtót, amikor összekapunk a házimunkán és ő itatja fel ajkával a könnyeimet, amikor elvetélek.

Ő az, akinek az oldalbordája én vagyok.

Ő a minden.

Látom, hogy ő is látja ezt.

- Segíthetek? – kérdezem.

Ekkor a látomás szertefoszlik.

- Nem. Ha egy olyan angyal nyújt segítő kezét, mint amilyen a földre taszított, abból csak baj lehet.

- Nem értem – mondom halkán.

Nézzük egymást.

A következő megállónál leszáll.

A következő reggelen, amikor megnyitom a közösségi média oldalát, egy halálhír fogad. A rendőrség egyelőre nem tudta azonosítani a fiatal férfit.

A holttest a Duna-parton feküdt, homlokán és kézfejen sérülésekkel.

Elgyászolom a be nem teljesedett jövőt.

Vadász János

Kérdések

két szürke galamb
a vasbeton villanypóznán
vívja harcát a tetőért

csattognak a csőrök
röppennek a tollak
vér serken

holtan hull le az egyik
peckes-büszkén totyog
a másik fenn

majd – rá se tekintve
a csodát szelíden kínáló
tájra – tovaröppen

mondd: hány ezer éve
nézed könnyel e drámát
naptüzű fényes Balaton?

Badacsonyod koporsó-
fedele létünk ellobbanását
meddig fojthatja le?

Gál Barbara

Új utak a nagykanizsai Egry József Galériában

A nagykanizsai Képcsarnok, később Egry József Galéria fontos szerepet töltött be a város kulturális életében. Vezetője az utóbbi 25 évben Járasi Ildikó tűzzománcművész volt. Negyed évszázad alatt neve összeforrt a galériával. A helyi lakosság szívesen látogatta gazdag műtárgy kínálata és Ildikó végtelesen kedves története miatt. A művésznő halálával nagy űr keletkezett a kultúradelvelő közösség életében.

2025 márciusában férjemmel, Becskei Andor szobrászművésszel vettük át a nagymúltú galéria üze-

meltetését, ezzel új fejezetet nyitva Nagykanizsa életében. Célunk, hogy a helyi képzőművészetet élettel töltsük fel és új utakat nyissunk, új lehetőségeket teremtsünk a régióban alkotók számára. A galéria nyitott műterem funkcióval egészült ki. Bízom benne, hogy ezzel a gesztussal a képzőművészet köré vont láthatatlan kerítés átléphetővé, átjárhatóvá válik.

A galéria Ambrus Márta és Járasi Ildikó képzőművészek emlékkiállításával nyitotta újra kapuit 2025 márciusában. Nem csupán egy kiállítás nyílt meg akkor, hanem

egy lehetőség is arra, hogy felfedezzük a művészet erejét, amely képes összekapcsolni, inspirálni, elgondolkodtatni minket. A galériában olyan alkotásokkal találkozhattak a látogatók, melyek sokak számára ismerősek, hiszen alkotói a város aktív szereplői, meghatározó egyéniségei voltak. A kiállításhoz kapcsolódó műhelyfoglalkozások pedig arra adtak lehetőséget, hogy a résztvevők ezen művektől inspiráltak, Márta és Ildikó eszméi nyomán alkossanak valami újat, valami sajátot.

Azóta kéthavonta új kiállításokkal, fiatal és professzionális képzőművészekkel és tematikus programokkal várjuk a látogatókat, érdeklődőket.

2025 júliusában nyílt meg Merész Máté Balázs KIVONAT című tárlata.

Merész Máté Balázs, fiatal szobrászművész Zákányban él és a térség négy általános iskolájában tanít rajtot, és foglalkozik a művészetre fogékony fiatal generációval. Budapestről költözött haza 2017-ben, majd műterempépítésbe és alkotói tevékenységének kibontakoztatásába kezdett. KIVONAT cím értelmezhető többféleképpen. Az utóbbi 8 év munkásságának összegzése, kivonata vagy épp a

fővárosi létből való kivonódás, a centrumtól való eltávolodás, elvonatkoztatás.

Máté szobrai és plasztikái a természet közelségéről árulkodnak, ez a tény a szakavatatlan szem számára is egyértelműen leolvasható minden munkáról.

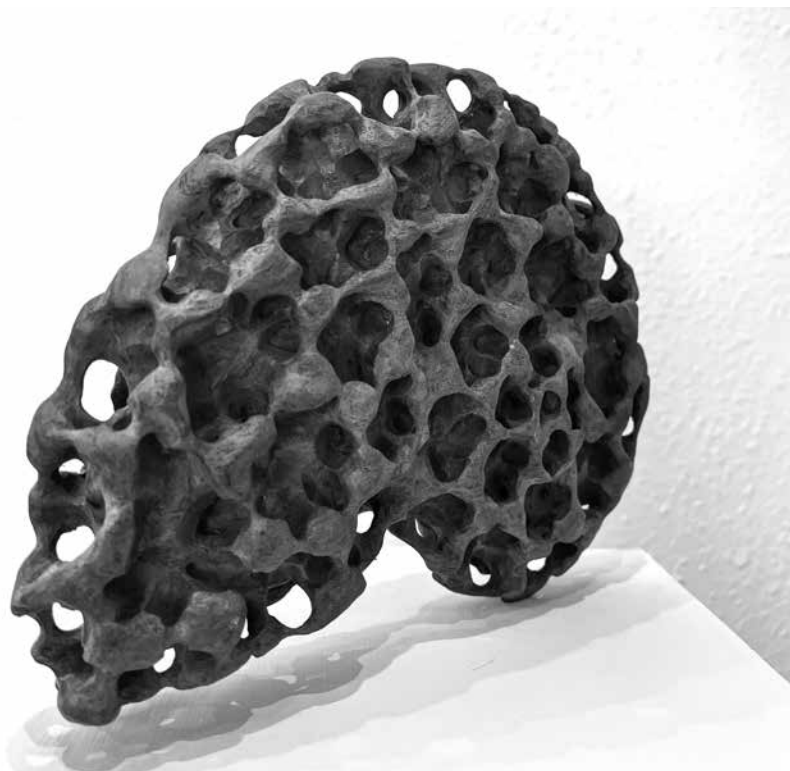
A Dráva part meghatározó helyszín számára. A gyermekkori vízközeli élmények, a felnőttkori megfigyelések úgy alakították szemléletét, mint a folyó sodrása a folyami kavicsok felületét. A rohanó víz szobrászi munkája a köveken és uszadékfákon, a rovarok, madarak és egyéb élőlények által épített és esetenként „rombolt” környezet,

magával ragadó absztrakt formavilágot közvetített számára. A természetre, mint inspirációs forrásra tekinteni a legőszintébb, legigazabb folyamat. Szobrászatának célja, hogy ezt a letisztultságot és harmóniát megközelítse. Tudatos, illetve, tudatalatti absztrakciókon keresztül jutott el a szabályos geometriai testekből kiinduló, organikus formavilágig.

Minden aktuális, öt pillanatnyilag foglalkoztató témában vázla-

tokat készít, megpróbálja analizálni és saját formakészletébe építeni a természetben talált motívumokat.

A fiatal szobrász az utóbbi időben a rovarok által roncsolt faanyagok formavilágát tanulmányozta. Ezt az időszakot az a kényszerhelyzet alapozta meg, mikor a szobrai alapanyagául szolgáló, féltve őrzött készletet hangyák támadták meg. Máté kezdeti kétségbeesése hamar érdeklődésbe csapott át. Későbbi

kirándulásai során roncsolt faanyagok gyűjtésébe kezdett, majd vázlatokat, formatanulmányokat készített róluk. A témában több kísérletet tett arra, hogy geometrikus értelemben, szabályos formákat alakítson át a farontók által létrehozott struktúrák mímelésével úgy, hogy a kiinduló formára könnyedén következtetni tudjon a szemlélő. Ennek a kísérleti sorozatnak egyik kiemelt darabja a Biga névre keresztelt plasztika.

A természetből jól ismert, geometriai szempontból is jól leírható alapot alakította át ezzel az új megközelítéssel. A nagy formán belül a roncsolások, átlukasztások által több apróbb, egymásba kapaszkodó belső térstruktúra jött létre.

A kiállításon bemutatott darabok ezen sorozat részét képezik. A "roncsolt" felületek elmélyült alkotómunkáról, a természettel szemben

tanúsított tiszteletről tanúskodnak, és a szobrász játékoságára, alkotói rugalmasságára, kíváncsi természetére engednek következtetni.

Máté a jövőben arány- és léptékváltással kíván kísérletezni. Foglalkoztatja, miként működhet ez a struktúra más alapanyagok felhasználása által, és hogyan ültethető át ez a szobrászi gesztus a következő plasztikáira.

Szeptemberi programjaink első rendezvénye Járási Ildikó tűzománc munkáinak aukciója. A képzőművészeti aukció Kovács Lilian szobrászművész és az Egy József Galéria és nyitott műterem közös

szervezésében valósul meg. A szervezők műkedvelői és gyűjtői szempontból is izgalmas műtárgyanyagot állítottak össze. Járasi Ildikó hagyatékából 19 darab tűzzománc kép és 5 darab kerámia figura kerül árverésre. A művek az 1990 és 2024 közti időszakból válogatnak. Megjelennek köztük már ismert, kiállított darabok, és emellett az eddig rejtgetett gyöngyszemek is előkerülnek.

Az árverés 2025. szeptember 10-én került megrendezésre az Egry József Galéria és nyitott műteremben. A licitet Kovács Lilian szobrászművész vezette.

Őszi kiállításunk pedig szeptember 17-én nyílt meg, ahol az Ars Sacra Fesztivál 2025 programjaként saját, szakrális munkáimat tekinthetik meg az érdeklődők.

FARKAS LAJOS (Dóczy Terézia első férje) pecsétje, 1791 (HU-MNL-ZVL-IV.17. Hertelendy János előtti perek. Fasc.1. No.13.)

Kulcsár Bálint

Dóczy Terézia költőnő (1776–1842) életrajza

A 18. század végének és a 19. század elejének közismert magyar polihisztor, Pálóczi Horváth Ádám (1760–1820) az 1810-években a Zala vármegyei Petrikeresztúron élt. Zalai irodalomszervezői tevékenysége nyomán alakították meg az Egerszegi járásban lakó nemesi családok nőtagjaiból létrejött, Göcseji Helikon elnevezésű irodalmi társaságot.¹

A költői társulást Kazinczy Klára (Pálóczi Horváth Ádám nevelt leánya, majd 1818-tól felesége), Tuboly László nagylengyeli földbirtokos két gyermeke, Erzsébet és Rozália, valamint a Kiskutas melletti Kálócfapusztán élő Dóczy Terézia alkotta.² Horváth a hölgyek verseiből többet a korszak legjelentősebb hazai irodalomszervezőjének, Kazinczy Ferencnek (1759–1831) is elküldött. (Kazinczy Klára pusztán névrokona volt Széphalom urának.)³

A Göcseji Helikon négy költőnőjének egyike, a kis kör példaadója, Dóczy Terézia mintegy

1 Németh 2011, 79.; Sárdi 2002, 5.

2 Sárdi 2002, 5., 134., 154–155., 164., 168.; Szentmihályi 1974, 129–132.

3 Németh 2011, 79.; Sárdi 2002, 132., 130.

két tucat költeményt írt az 1810-es években, amelyek körülbelül kétharmadát a Pálóczi Horváth Ádámmal váltott verses levelezés darabjai teszik ki.⁴ A magára a görög mitológiai alak, a tragédia, a dráma és a gyászének műzsája után „kálócfaí Melpomené” elnevezéssel hivatkozik⁵ Dóczy Terézia életrajzára vonatkozó ismereteink azonban meglehetősen hiányosak, a szakirodalomban közölt adatok pedig több esetben pontatlanok, tévesek.

A következőkben – anélkül, hogy a költőnő irodalmi munkásságának feldolgozására vagy értékelésére törekednék⁶ – anyakönyvi és levéltári források segítségével a Dóczy Terézia életútjával, különösen a születéshelyével, a gyermekeivének helyszínével, valamint a házasságkötéseivel és házastársai személyével kapcsolatos adatokat igyekszem tisztázni, azzal a céllal, hogy rendelkezésre álljon egy – a korábbi hiányosságokat és tévedéseket pótló,

illetve kiigazító – vázlatos, de az alapvető életeseményeket magában foglaló életrajz.

Élete az első házassága előtt

Pálóczi Horváth Ádám – Kazinczy Ferenchez írott leveleiben – somogyi földijének és nagybajomi osztályostársának nevezte Dóczy Teréziát. Ennek nyomán Szentmihályi Imre (1924–1986) néprajzos, muzeológus a költőnő kálócfaí lakóhelyének kérdését megoldó tanulmányában azt feltételezte, hogy Dóczy Somogyból került Zalába. S. Sárdi Margit (1947–) irodalomtörténész a Göcseji Helikon költőnőinek munkásságát közreadó, jegyzetekkel gazdagon ellátott művében úgy vélte, hogy 1775-ben született Somogy megyében.⁷ Miklósi-Sikes Csaba (1947–2023) sümegi helytörténész, muzeológus 2002-ben még – váltakozva – 1774-et és 1775-öt adta meg Dóczy Terézia születési évének;

4 Sárdi 2002, 5–59.

5 Sárdi 2002, 13.

6 A tárgyban megjelent két legjelentősebb munka: Péterffy 1973.; Sárdi 2002.

7 Szentmihályi 1974, 129.; Sárdi 2002, 134. – Utóbbi szerző feltételezhetően a Dóczy Terézia 1842. évi halotti bejegyzésében feltüntetett életkorból visszszámolva adta meg a születési évet.

2016-ra ugyan kiderítette a valódi születési helyét, de tévesen az 1778. esztendő⁸t közölte, majd néhány oldallal később visszatért az 1774. évi dátumhoz.⁸

A valóság ezzel szemben az, hogy Dóczy Terézia a Zala vármegyei, Sümeg közelében fekvő Mihályfa községben született 1776 januárjában, nemesi családban, a Mihályfa és Gyömörő falvakban birtokos Dóczy Imre és felesége, Farkas Judit utolsó gyermekeként. A későbbi költőnő keresztszülei Forintos Gábor, Zala vármegye 1760 és 1773 közötti első alispánja és felesége, Skerlecz Erzsébet voltak.⁹

Dóczy Terézia szülei 1770-ben kötöttek házasságot, édesapja akkor mihályfai, édesanyja pedig balatonedericsi illetőségű volt.¹⁰ Első két gyermekük, Ferenc (1771) és Terézia (1772) is Mihályfán született, de

bizonyosan meghaltak korán, hiszen a fiú nem szerepel Zala vármegye 1790. évi nemesi összeírásában, az 1776-ban világra jött költőnő pedig ugyanazt a keresztnévet kapta, mint 1772-ben született nővére.¹¹

Pálóczi Horváth Ádám a fentiek ellenére nem állított valótlant arról, hogy a Somogy vármegyei Nagybjajomban osztályostársa volt Dóczy Terézia, hiszen a költőnő édesanyja, kisbarnaki Farkas Judit Erzsébet 1752-ben Nagybjajomban született, és balatonedericsi, mihályfai, illetve sármelléki életszakaszai ellenére 1808-ban szülőfalujában halt meg; anyai öröksége alapján Dóczy Terézia pedig valóban birtokostársa lehetett a nagybjajomi gazdaságát a petrikeresztúri tartózkodása idején is megtartó Horváthnak.¹²

8 Miklósi-Sikes 2002, 50., 77., 123.; Miklósi-Sikes 2016, 115., 154.

9 Sümegcsehi római katolikus plébánia keresztelési anyakönyve, 1776. január 31. (A korabeli keresztelési szokások miatt valószínűtlen, hogy még 1775-ben született volna.) – Forintos Gábor hivatalviselésére: Molnár 2000, 409.; Dóczy Imre birtokaira: Fónagy 2013, 887.

10 Nemesvitai római katolikus plébánia házassági anyakönyve, 1770. február 21.; Szluha 2011, 390. – Dóczy Terézia szülei^{re} vonatkozóan téves adatokat közöl, apját, Dóczy Imrét a testvérének titulálva: Miklósi-Sikes 2016, 115.

11 Sümegcsehi római katolikus plébánia keresztelési anyakönyve, 1771. július 8., 1772. augusztus 4.

12 Nagybjajomi római katolikus plébánia keresztelési anyakönyve, 1752. április 17.;

Dóczy Terézia „Panasza egy özvegynek” kezdetű költeményéből tudjuk, hogy utószülött gyermek volt, édesapja, Dóczy Imre már a születése előtt elhunyt. Versében az őt üldöző szerencsét vádolja azért, hogy atyjától már akkor megfosztotta, amikor még a világot sem láthatta meg, és így már anyja méhében árvaságra jutott.¹³

Mivel a sümegcsehi plébánia – amelynek ekkor filiája volt Mihályfa – halotti anyakönyve ebből az időszakból nem maradt fent, nem ismerjük édesapja, Dóczy Imre pontos halálozási idejét.

A fiatal özvegyasszony, Dóczy Imréné Farkas Judit alig másfél évvel Terézia lánya születése után, 1777. szeptember 29-én, Tapolcán újra férjhez ment, nemes Bogyay Péterhez. Házasságuk tanúi a vőlegény rokona, Bogyay Ignác győri kanonok és a kis Terézia keresztapja, a királyi tanácsosi címével titulált

Forintos Gábor voltak. A házassági bejegyzésben a lakóhely rovatban Haláp falut – ma Zalahaláp, Veszprém vármegye – tüntették fel.¹⁴

Bogyay Péter és Farkas Judit – és velük Dóczy Terézia – ezután azonban nem Halápon éltek, hanem Sármelléken telepedtek le. Itt született öt közös gyermekük, mindannyian fiúk: Ignác (1778), Péter (1779), – a Keresztelő Szent János tiszteletére elnevezett – János Baptist (1782), László (1784) és Antal (1787). A gyermekek keresztszülei között olyan prominens személyiségeket találunk, mint Janke Domonkos, az 1774-ben kinevezett zalavári apát (1779), Szegedy Ignác, Zala vármegye hivatalban levő első alispánja és neje, Rosty Katalin, Kisfaludy Sándorné Szegedy Róza szülei (1782), az ekkor már a győri székeskáptalan nagypréposti méltóságát viselő Bogyay Ignác (1784), vagy bol-

Nagybajomi római katolikus plébánia halotti anyakönyve, 1808. december 7.; Szluha 2011, 390. – Horváth kettős gazdálkodását Kazinczy Ferenchez írt levelei is bizonyítják: Sárdi 2002, 116., 122–123.

13 Sárdi 2002, 7.

14 Tapolcai római katolikus plébánia házassági anyakönyve, 1777. szeptember 29. – Bogyay Ignácra: Bedy 1938, 467.

dogfai Farkas János, Zala vármegye egykori főjegyzője és neje, Sümeghy Judit (1787).¹⁵

A Bogyay fiúk közül azonban ketten nagyon korán meghaltak, mert Zala vármegye 1790. évi nemesi összeírásában Sármellék településnél Bogyay Péter táblabíró özvegye, azaz Farkas Judit gyermekeként már csak hárman (Ignác, Péter és László) szerepelnek.¹⁶ Ezekben a lajstromokban – mivel a nemesség apai ágon öröklődött – nem tűntették fel a leányokat, de természetesen a család része volt Farkas Judit első házasságából származó gyermeke, az ekkor 14 éves nemes hajadon, Dóczy Terézia is.

A későbbi költőnő féltestvér öccsei közül egyébként a Somogy vármegyei Pusztakovácsiban élő Bogyay „Petit”, azaz Pétert és feleségét, „Mantzit”, azaz Bezerédj

Magdolnát említette egyik verses levelében, s talán ő lehetett az egyik költeményében szereplő, meg nem nevezett „kedves testvére” is, akinek tanácsaival – Horváth Ádáméi mellett – élni szokott.¹⁷ Dóczy Terézia féltestvérei közül mind Ignác, mind Péter népes családot alapítottak. Leszármazottjaik közül kiemelhető Ignác fia, tehát Dóczy Terézia unokaöccse, Bogyay Lajos (1803–1874), Zala megye 1850-es évekbeli megyefőnöke, aki pedig Péter leányát, Eleonórárt – Dóczy Terézia unokahúgát – vette feleségül.¹⁸

Az utolsó Bogyay féltestvér születése után rövidesen – valamikor 1787 és 1790 között – meghalt Farkas Judit második férje, Dóczy Terézia első mostohaapja, Bogyay Péter.¹⁹ Anyja ezután harmadszor is férjhez ment: 1790. november 9-én a sümegi illetőségű nemes Bolla

15 Sármelléki római katolikus plébánia keresztelési anyakönyve, 1778. szeptember 9., 1779. december 29., 1782. június 27., 1784. június 27., 1787. november 1.; – Janke Domonkos életrajzi adatai: Füßy 1902, 425.; Bogyay Ignác nagypréposthoz: Bedy 1938, 467.; Szegedy Ignác és Farkas János hivatalviseléséhez: Molnár 2000, 405., 480.

16 HU-MNL-ZVL-IV.1.e. Zala vármegye nemesi katasztere, 1790. 100.

17 Sárdi 2002, 14., 35., 39., 56.; Szluha 2011, 219.

18 Molnár 2000, 387.; Szluha 2011, 218–225.

19 Bár a sármelléki plébániai anyakönyvek legkorábbi keresztelési bejegyzései 1752-ből valók, a halotti anyakönyvek csak 1795-től maradtak fent.

Antallal lépett házasságra.²⁰ A család azonban továbbra is Sármelléken élt; Farkas Juditnak 1791-ben ott született harmadik férjétől való fia, Bolla Imre.²¹

Az irodalomtörténet eddig nem tudott Dóczy Terézia sármelléki életszakaszáról, holott nem hanyagolható el a község szerepe: ebben a faluban élt gyermekként és hajadon leányként, itt eszmélt rá a világra.

Édesanyja harmadik házasságakor Dóczy Terézia 14 éves lány volt. Második nevelőapjával feltehetően nem volt jó a viszonya. Terézia a következő évben, mindössze 15 éves korában – valószínűleg az otthonról való elkerülést is szem előtt tartva – férjhez ment. Erről az időszakról írta egyik költeményében, hogy a mostoha kezek között történt, csekély neveltetéséből első házasságköltése szabadította meg.²²

Az első két férj és családjuk, a farkaspatyi Farkas família

Dóczy Terézia sármelléki lakos hajadonként 1791. október 2-án kötött házasságot az andráshidai Farkas Lajossal.²³ Házassági tanúik közül Nagy András (1742–1798) ekkor mihályfai birtokos; első felesége, Parraghy Anna (1747–1782) révén rokonságban állt Teréziával, akinek apai nagyanyja, Dóczy Ferencné maga is Parraghy-lány volt.²⁴ A másik tanú, boldogfai Farkas Ignác csak névrokona a vőlegénynek, felesége viszont a Dóczy famíliához tartozott.²⁵

Dóczy Terézia férjének hozzátartozói, a farkaspatyi Farkas család tagjai ekkor Andráshidán éltek. A família Vas vármegyéből származott. Farkas Lajos nagyapja, Farkas József, aki már 1747-től alszolga-

20 Sármelléki római katolikus plébánia házassági anyakönyve, 1790. november 9.

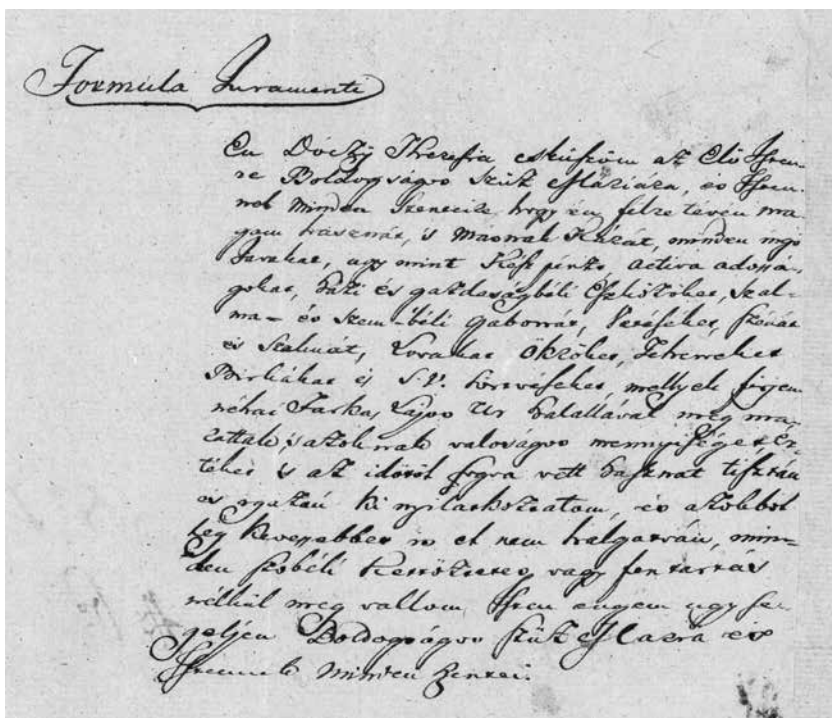
21 Sármelléki római katolikus plébánia keresztelési anyakönyve, 1791. június 28.

22 Sárdi 2002, 7.

23 Sármelléki római katolikus plébánia házassági anyakönyve, 1791. október 2. – Egy korábbi kutató, Rácz Mária, 1913-ban megjelent művében tévesen a boldogfai Farkas családhoz tartozónak vélte Farkas Lajost (Sárdi 2002, 134.). A hibás feltételezést átvette: Miklósi-Sikes 2016, 115.

24 Bekő 2020, 132., 160.; Benda 2006, 249., 281., 283.

25 HU-MNL-ZVL-IV.1.e. Zala vármegye nemesi katasztere, 1790. 173.; Farkas 2017, 64.

DÓCZY TERÉZIA eszköszövege férje, Farkas Lajos hagyatéki eljárásában, 1799–1800 körül (HU-MNL-ZVL-IV.17. Hertelendy János előtti perek. Fasc. 1. No. 13.)

bíró volt az Egerszegi járásban, az északi szomszéd megye által 1763-ban kiállított nemesi bizonyosságlevelét 1764-ben hirdettette ki Zala vármegyében. Farkasék Zalában a Kiskutas melletti Kálócfapusztán is birtokosok voltak, az ottani kápolnát a nagypapa, farkaspatyi Farkas József építtette az 1750-es években.²⁶

Dóczy Terézia népes családba került. Apósának, az 1801-ben András hidán, mintegy 60 esztendősen elhunyt farkaspatyi Farkas György táblabírónak két feleségtől születtek gyermekei a ma Zalaegerszeg város településrészét képező Zala-parti faluban: Bori Katalintól Lajos Mihály (1767),

²⁶ HU-MNL-ZVL-IV.1.a. 1764. május 28. 87–88.; HU-MNL-ZVL-IV.1.e. Zala vármegye nemesi katastrere, 1790. 153.; Kulcsár 2024b, 23., 30.; Molnár 2000, 405.; Szentmihályi 1974, 130.

Mihály István (1769), Sándor (1771), Károly Pál (1774), Gábor, Zsuzsanna (1777, később Pais Károlyné), Elek László (1779) és Julianna Katalin (1781, valószínűleg gyermekkorban elhunyt), míg Csukás Teréziától Julianna Terézia (1789, később Gombossy Pálné) és Mária Anna (1791, később hottói Nagy Antalné).²⁷

A Farkas György első feleségétől származó, felnőttkort ért fiúgyermek nagy része később a kálócfapusztai birtokon telepedett meg, így a második asszony és két leánya maradtak Andráshidán.

Lehetséges, hogy Farkas Lajos és Dóczy Terézia még Andráshidán kezdték meg házaseveiket, de korán, már a következő évben önállósították magukat a Farkas család kálócfapusztai birtokán. 1792. április 24-én kelt ugyanis az a családi megállapodás, amely szerint farkaspatyi Farkas György mint Kálócfa helység földesura, tekintetbe véve azt, hogy Lajos fia az idejét elérte

(azaz betöltötte a korabeli magánjogban teljes korúságnak tekintett 24. életévet), és magát a köz szolgálatára áldozva, már alszolgabírói hivatalt viselt, továbbá nemzetes Dóczy Teréziát hitvestársul elvette, átengedi részére négy esztendőre, évi 200 forintért a kálócfai jószágát. Ettől kezdve Farkas Lajos és Dóczy Terézia valóban önállóan gazdálkodhatott a – mai elnevezéssel – kálócfapusztai birtokon. Négy év múlva Farkas György és Lajos fia megújította a szerződést azzal a módosítással, hogy Lajos vállalja „elméjében hibás” édestestvérének, az 1774-ben született Károlynak a tartását és ruházását, viszont ezért a családfő az éves díjat lecsökkentette 100 forintra.²⁸ Farkas György táblabíró élete végén valószínűleg olyan módon akart gondoskodni a valamilyen szellemi fogyatékoságban szenvedő gyermekéről, hogy tanult, vármegyei hivatalt viselő elsőszülött fiára bízta a további sorsát, tekin-

27 Alsóbagodi római katolikus plébánia halotti anyakönyve, 1801. december 2.; Alsóbagodi római katolikus plébánia keresztelési anyakönyve, 1767. szeptember 18., 1769. augusztus 20., 1771. december 2., 1774. január [a nap nehezen olvasható], 1777. január 13., 1779. június 4., 1781. április 29., 1789. február 27., 1791. december 30. (Gábor keresztelési időpontja ismeretlen); HU-MNL-ZVL-IV.16. Fasc. 19. No. 270.

28 HU-MNL-ZVL-IV.17. Hertelendy János előtti perek. Fasc. 1. No. 13. „A” melléklet.

tetbe véve, hogy vele élő második felesége, Csukás Terézia, az andráshidai kúria akkori úrnője nem az édesanyja volt Károlynak.

A szakirodalomban megjelent tévedést cáfolva Szentmihályi Imre bizonyította be, hogy Dóczy Terézia nem a Nyugat-Zalában fekvő Kálócfa községben, hanem a Zalaegerszegtől északra található – és ezért a Göcseji Helikon többi tagjának lakóhelyeivel, Petrikeresztúrral és Nagylengyellel szemben valójában már Göcsej területén kívül eső –, ma Kiskutashoz tartozó Kálócfapusztán (amelyet ebben az időben szintén neveztek egyszerűen Kálócfának is) lakott.²⁹ (Érdekesség, hogy Szentmihályi Dóczy Terézia sógor-nőjének, Nagy Antalné farkaspatyi Farkas Máriának a leszármazottja volt.)³⁰ Itt, a vármegyeszékhelytől északra, a vasi megyehatár közelében elhelyezkedő kis településen gazdálkodtak a családi birtokon, emellett a férj ellátta a vármegyei hivatalával

járó kötelezettségeit (1790-ben már alszolgabíróként említették).³¹

Farkas Lajosnak és Dóczy Teréziának nem született gyermekük, noha feltehetően jó házasságban éltek. A költő műveiben szépen emlékezett meg „első kedves férjéről”, akivel csupán néhány víg esztendőt töltött, mert a Párkák – az antik római mitológia sorsistennői, akik fonják, kimérik, majd elvágják az ember életfonalát – elszaggatták hitvesének élete fonalát, és Lajos élete virágjában Kharónnak (a görög hiedelemvilág alvilági révészének) átadták. Őt ekkor, 22 esztendőskorában (valójában 23 éves volt) ezért a halál kivetkőztette a színes ruhájából, és gyászba öltöztette; ezután az igen szeretett hú társáért kesergett.³²

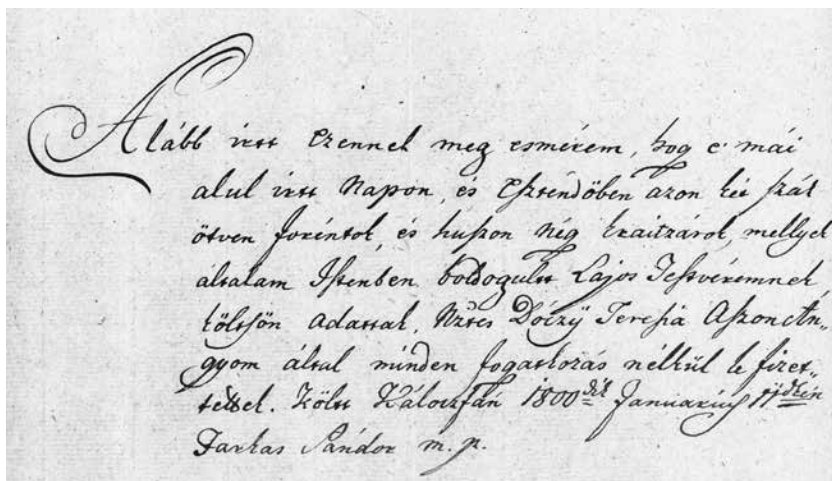
A saját gyermekkel nem rendelkező fiatal, előkelő házaspárt számos, a környékbeli falvakban élő család kérte fel gyermekei keresztszülőjének. Farkas Lajos a házasságkötésük

29 Szentmihályi 1974, 129–132. – Szentmihályi eredményeit azonban nem vette figyelembe egy későbbi magyarázó jegyzet, tévesen az egykor az Alsólendvai járásban fekvő (Kerka)Kálócfához ragaszkodva: Sárdi 2002, 137.

30 Kulcsár 2024b, 23., 28., 30.

31 HU-MNL-ZVL-IV.1.e. Zala vármegye nemesi katasztere, 1790. 153. – Farkas Lajos hivatalos iratainak levéltári jelzete: HU-MNL-ZVL-IV.24.v.

32 Sárdi 2002, 7., 15.

Alább írt bennem meg eszemem, hogy e máj
alul írt napon, és Epsendőben azon ki járt
ötven forintot, és huszon meg traktárat, mellyel
alsóban Istenben Boldogulaj Lajos Deszervommal,
kölyön adással, Német Dóczy Terézia Apontu-
ggon által minden fogarborás nélkül lefizes-
tetet. Költi Kálotszán 1800da Januarius 17^{den}
Farkas Sándor m. p.

FARKAS SÁNDOR bizonyítványa arról, hogy a sógornője (későbbi felesége), Dóczy Terézia megfizette a testvérenek, Farkas Lajosnak adott kölcsönét, 1800 (HU-MNL-ZVL-IV.17. Hertelendy János előtti perek. Fasc. 1. No. 13.)

évében, 1791-ben, de még néhány hónappal a frigy előtt lett egy nemes Dömötör János nevű andráshidai fiú keresztapja (a keresztanyai feladatot húga, Farkas Zsuzsanna kapta), akiből aztán felnövekedve Zalaegerszeg mezőváros reformkori jegyzője vált.³³

Ezt a hagyományt folytatva a Farkas Lajos – Dóczy Terézia házaspár a következő gyermekek keresztszülőségét vállalta: nemes Vizlendvay Lajos (Szentpál, 1792), nemes Kiss Terézia (Kiskutas, 1793), nemes Kiss János (Kiskutas, 1793),

nemes Steffanits Lajos (Andráshida, 1793), Szabó Róza (Boldogfa, 1795), nemes Hajgató Terézia (Kiskutas, 1797), nemes Kiss József (Kiskutas, 1797), nemes Kiss Terézia (Kiskutas, 1799), nemes Hajgató Lajos (Kiskutas, 1799). Az előbb felsoroltak csupán az alsóbagodi plébánia területén született keresztgyermekeik, de természetesen vállalhattak máshol is keresztszülőséget, mint például 1794-ben a ságodi Domaniczky Lajos esetében.³⁴

A gyermekek közül többen a Lajos vagy a Terézia nevet kapták. Akik

³³ Kulcsár 2022, 15.

³⁴ Alsóbagodi római katolikus plébánia keresztelési anyakönyve, 1792. november 1., 1793.

megérték közülük a felnőttkort, keresztnevükben is hordozhatták keresztszüleik emlékét, például a Nemesapátiba került, vármegyei esküdtté kinevezett Steffanits Lajos, vagy az Andráshidán maradt Vizlendvay Lajos.³⁵

Pálóczi Horváth Ádám 1814-ben, Kazinczy Ferenchez küldött levelében Dóczy Terézia első férjét derék, de korán „kimúlt” emberként jellemezte.³⁶ Farkaspatyi Farkas Lajost nyolc évi házasság után veszítette el Terézia. Házastársa mindössze 32 esztendősen, 1799 decemberében halt meg, Kálócfapusztán temették el.³⁷

A megözvegyült Dóczy Terézia Kálócfapusztán maradt. Itt kelt 1800. január 11-én az az elismervény, amellyel elhunyt férjének egyik öccse, az 1771 decemberében született farkaspatyi Farkas Sándor

igazolta, hogy a néhai testvére, Lajos által kért 250 forint 24 krajcár kölcsönt ángya (azaz sógornője), Dóczy Terézia megfizette.³⁸

Egyik verse szerint Dóczy Teréziának álmában megjelent néhai első férje (akinek volt egy jó, méltán szeretett fivére), és felszólította, hogy ne keseregjen érte, mert ott van neki a testvére, akivel boldog lesz.³⁹ Mintegy két és fél évvel megözvegyülése után, 1802. március 4-én Terézia hozzáment a nála négy esztendővel idősebb Sándorhoz. A házasságkötéshez a sógorsági kapcsolat mint házassági akadály miatt pápai diszpenzációt szereztek be. A kálócfai lakóhelyű pár esküvői tanúnak Baranyai László teskándi földbirtokost, valamint a néhai Farkas Lajos és a vőlegény Farkas Sándor egyik fivérét, az 1769-ben világra jött Mihályt kérte

február 5., 1793. április 1., 1793. október 1., 1795. március 18., 1797. február 11., 1797. április 9., 1799. február 25., 1799. május 19. (A kiskutasi Kiss családokra: HU-MNL-ZVL-IV.1.e. Zala vármegye nemesi katasztere, 1790. 197.); Zalaegerszegi római katolikus plébánia keresztelési anyakönyve, 1794. február 3.

35 Kulcsár 2024a, 52–53.; HU-MNL-ZVL-IV.1.e. Zala vármegye nemesi katasztere, 1845. 372.

36 Sárdi 2002, 116.

37 Alsóbagodi római katolikus plébánia halotti anyakönyve, 1799. december 11.

38 HU-MNL-ZVL-IV.17. Hertelendy János előtti perek. Fasc. 1. No. 13. „S” melléklet.

39 Sárdi 2002, 7.

fel.⁴⁰ (Farkas Mihály 1797-ben kötött házasságot Lipits Juliannával, az ő esküvői tanúja pedig Farkas Lajos, Dóczy Terézia akkori férje volt.)⁴¹

Dóczy Terézia első férje halála után, özvegyasszonyként is vállalt keresztanyaságot. 1800-ban akkori sógorával, későbbi férjével, Farkas Sándorral egy Szabó Sándor nevű, 1801-ben pedig Sümeghy Ferenc alsóbagodi birtokossal egy Kovács Ferenc nevű boldogfai fiú kereszt-szülője lett.⁴²

Második házasságkötése után, immár férjével, Farkas Sándorral együtt további öt keresztgyermekük szerepel az alsóbagodi plébánia anyakönyveiben: Sándor – Gábor nevű – öccsének fia, farkaspatyi Farkas Ambrus Lipót (Andráshida, 1805), nemes Szládovits Anna Terézia (Boldogfa, 1808), nemes Kiss Vendel (Kiskutas, 1808), Péterfy

József egerszegi járási aladószedő leánya, Péterfy Terézia (Andráshida, 1810), valamint Sándor – Mária nevű – féltestvér hűgának fia, hottói Nagy Farkas Sándor Bernát (Andráshida, 1812), későbbi ügyvéd.⁴³

Teréziáék közeli kapcsolatot ápoltak Sándor édestestvérével, farkaspatyi Farkas Zsuzsannával, aki nemes Pais Károly feleségeként élt a ma Zalaegerszeghez tartozó Neszelén. 1802-ben született fiuk, Pais Pál János keresztszüleinek ők is Farkas Sándort és Dóczy Teréziát kérték fel. Amikor két hónappal később az ifjú Pais Károlyné 25 éves korában elhunyt, nem Neszelén, hanem a farkaspatyi Farkasok kálócfapusztai családi temetkezőhelyén helyezték örök nyugalomra. Sógornője korai halála után is megőrizték a jó kapcsolatot Dóczy Teréziáék Pais Károllyal, mert a

40 Alsóbagodi római katolikus plébánia házassági anyakönyve, 1802. március 4. – Farkas Sándort tévesen sümegi illetőségüként tünteti fel: Miklósi-Sikes 2016, 115. – Baranyai László személyéhez: HU-MNL-ZVL-IV.1.e. Zala vármegye nemesi katasztere, 1790. 234.

41 Alsóbagodi római katolikus plébánia házassági anyakönyve, 1797. február 17.

42 Alsóbagodi római katolikus plébánia keresztelési anyakönyve, 1800. május 29., 1801. január 15. – Sümeghy Ferenc személyéhez: HU-MNL-ZVL-IV.1.e. Zala vármegye nemesi katasztere, 1790. 154.

43 Alsóbagodi római katolikus plébánia keresztelési anyakönyve, 1805. november 26., 1808. március 13., 1808. április 10., 1810. október 19., 1812. május 20. – Péterfy József hivatalviseléséhez: Molnár 2000, 461.; Nagy Farkashoz: HU-MNL-ZVL-IV.1.e. Zala vármegye nemesi katasztere, 1845. 371.

neszelei nemesúr a második feleségétől, Domaniczky Annától 1809-ben és 1810-ben született gyermekei keresztelésekor is Farkas Sándorékat kérte fel komának.⁴⁴

Kálócfapusztai közös életük során a Pálóczi Horváth Ádám által tehető és jó gazdaasszonyként jellemzett Dóczy Terézia bizonyára a birtokirányítás terén is méltó társa volt Farkas Sándornak, aki emellett – Lajos bátyja példáját követve – alszolgabírói tisztséget is viselt.⁴⁵

Dóczy Terézia első férje halála után, özvegyként, majd második férjével együtt feltehetően továbbra is gondját viselte „elméjében hibás” sógorának, farkaspatyi Farkas Károlynak, aki 1814 januárjában, 40. életévében halt meg Kálócfapusztán. A finom lelkű Terézia egyik verses levelében megemlítette Pálóczi Horváth Ádámnak szerencsétlen sorsú sógorát: „Két héttel elébb a szegény Károlyt temeténk vala”.

Azonban még Károly előtt fél évvel, 1813 májusában, mintegy kétheti súlyos betegséget követően, életének 42. évében, tizenkét esztendei házasságuk után elhunyt farkaspatyi Farkas Sándor kálócfapusztai földbirtokos, Zala vármegye táblabírája, Dóczy Terézia második férje.⁴⁶

Egyik verse szerint házasságuk során tiszta szerelmükre nem jöttek fellegek, így a szeretett második férj halála súlyos csapást jelentett Dóczy Teréziának, akinek költészetében különleges helyet foglalt el a hitvese elvesztése által okozott veszteség és fájdalom. (Egyes művei már a címükben is mutatják ezt: „A megholt férj felett való kesergés”, „Farkas Sándor halálára”.) Valójában a második férje halála miatti bánatáról írt költeményei keltették fel Pálóczi Horváth Ádám figyelmét, ezután kezdtek meg verses levelezésüket is, amelynek során

44 Zalaegerszegi római katolikus plébánia keresztelési anyakönyve, 1802. április 16., 1809. január 21., 1810. január 29.; Zalaegerszegi római katolikus plébánia halotti anyakönyve, 1802. június 4. (A halálozás éve – elírás miatt – 1804: Kulcsár 2022, 15).

45 Sárdi 2002, 116. – Farkas Sándor hivatalos iratainak levéltári jelzete: HU-MNL-ZVL-IV.24.y.

46 Alsóbagodi római katolikus plébánia halotti anyakönyve, 1813. május 11., 1814. január 17.; Sárdi 2002, 10., 43.

az özvegyasszony a Biblis nevet kapta Büblisz, a görög mitológia alakja után, akinek folyamatosan ömlő könnyeiből forrás támadt. (Érdekeség viszont, hogy Horváth egyik verses levelében – bár egyúttal azzal vigasztalva a lesújtott özvegyet, hogy férjei már mindketten „nagyobb jót értek el” – felvetette, hogy Lajosnak nincsen-e ugyanolyan jussa az özvegyi siralomhoz és zokogáshoz?) Így lett Dóczy Terézia a Göcseji Helikon barátnői társaságának mintaadója, akinek életéről és munkásságáról Horváth Ádám révén Kazinczy Ferenc is értesült.⁴⁷

Sándor halála a lelki bánat mellett komoly egzisztenciális következményekkel is járt Dóczy Terézia életére nézve. Mivel sem Farkas Lajostól, sem Farkas Sándortól nem született gyermeke, a farkaspatyi Farkas család tulajdonát képező kálócfapusztai birtok hosszabb távon nem jelenthette a jövőt a még mindig csak 37 éves – de már kétszeres – özvegyasszonynak.

Mivel Lajos, Sándor és Károly

is elhunyt gyermektelenül, és az egyébként nős, de már 1803-ban, a Hottó melletti Szentmihályfán meghalt Mihálynak sem maradt férfi utódja, testvérük – az ötödik Farkas fivér –, a feleséges, családos, a farkaspatyi Farkas família további leszármazását biztosító Farkas Gábor hadnagy igényt tarthatott Kálócfapusztára. Gábor 1802-ben Sümegen annak a Nagy Andrásnak a leányát, Nagy Annát vette feleségül, aki annak idején Dóczy Terézia és Farkas Lajos esküvői tanúja volt. Farkas Gáborék andráshidai, majd szentmihályfai tartózkodás után tehát végül átvették Kálócfapusztát. Az 1829. évi nemesi összeírásban a település egyedüli nemes családfőjeként farkaspatyi Farkas Gábor szerepel, akit két fiával, a reformkori egerszegi járási alszolgabíró Andrással (Endrével) és az 1880-as években a zalaegerszegi választókerületet az országgyűlés alsóházában képviselő, 1886-ban Kálócfapusztán eltemetett Dáviddal együtt vettek lajstromba.⁴⁸

47 Sárdi 2002, 7., 11–12., 15–59., 113., 116–117., 134.

48 Boncodföldei római katolikus plébánia halotti anyakönyve, 1803. december 7.; HUNL-ZVL-IV.1.e. Zala vármegye nemesi katasztere, 1829. 256.; Bekő 2020, 132–133.,

Dóczy Terézia a második férje, Farkas Sándor halálát követően még egy ideig Kálócfapusztán maradt. Ebben az időszakban – noha még egy általa nem kedvelt kérője is akadt – szeretett hitvese töltötte be a gondolatait. Gyakran meglátogatta a kálócfapusztai kápolnában levő családi kriptát, ahol Sándor koporsóját elhelyezték. Emellett sokat sétált otthonának hegyes-völgyes környékén, ahol annak idején Sándor is járt-kelt, egyik verses levelében felsóhajtva: milyen boldog hely is volt nekik ez a kis pusztta Kálócfá!⁴⁹ Természetesen a mindennapi feladatokat, a gazdálkodással kapcsolatos kötelezettségeit sem hanyagolhatta el. Erre utal Kutassy József 1817. március 7-én Kálócfapusztán kiállított kötelezvénye, amelyben elismerte, hogy vásárolt gabona áránban, 1400 váltóforint értékben adós maradt Dóczy Teréziával szemben.⁵⁰

Később azonban az özvegyasszony elköltözött Kálócfapusztáról, ezzel lezárva életének a farkaspatyi Farkas

család körében töltött meghatározó, több mint két évtizedes szakaszát. A költőnő 1818-ban – harmadik házasságkötésekor – már Sümeg mezőváros lakója volt.

A harmadik férj, Farkas László

Az irodalomtörténeti szakirodalom ismeri Dóczy Terézia mindhárom férjének nevét, akik mindannyian a Farkas családnevet viselték: Lajos, Sándor és László.

Péterffy Ida (1906–1984) irodalom- és zenetörténész, Pálóczi Horváth Ádám életének kutatója azt feltételezte, hogy Dóczy Terézia a harmadik – Farkas Lászlóval kötött – házasságával az első két férjének a családjában maradt.⁵¹ Szentmihályi Imre úgy vélte, hogy a harmadik házastárs, Farkas László fivére volt az első két férjnek, Farkas Lajosnak és Farkas Sándornak („harmadszor is férjhez ment, ez esetben is egy Farkas testvérhez: Lászlóhoz”).⁵² S. Sárdi Margit lehetségesnek tar-

160.; Gyimesi 2019.; Molnár 2000, 404.

49 Sárdi 2002, 13., 23., 28–29., 47.

50 HU-MNL-ZVL-IV.17. Hertelendy Károly előtti perek. Fasc. 1. No. 21.

51 Péterffy 1973, 24.

52 Szentmihályi 1974, 134.

totta, hogy a harmadik férj, László is az első kettőnek a családjához tartozott, a „talán” szóval azonban kifejezte a feltételezés bizonytalan voltát is.⁵³ Miklósi-Sikes Csaba azt az álláspontot képviselte, hogy Dóczy mindhárom hitvese testvéri kapcsolatban állt.⁵⁴

A Wikipedia Dóczy Teréziáról szóló szócikke szerzőjének (szerzőinek) megfogalmazásában a következők olvashatók az internetes enciklopédián 2025 júniusában: „Miután 1813-ban második férje is meghalt 1818. november 23-án hozzáment a harmadik farkaspatyi Farkas testvérhez farkaspatyi Farkas László (Andráshida, 1779. január 4. – Sümeg, 1832. március 7.) földbirtokoshoz.”⁵⁵

Bár ne menjünk el amellett sem, hogy az internetes szócikk az 1779-ben született andráshidai gyermek születési hónapját tévesen – június helyett januárban – adja meg, és Dóczy Terézia harmadik, Farkas

Lászlóval 1818-ban kötött házasságának napját is valótlanul közli (március 18-a helyett november 23-a), hiszen sokan használják és elfogadják forrásként a Wikipedia adatait, a lényeg azonban az, hogy itt is az andráshidai illetőségű farkaspatyi Farkas család tagjaként szerepel Dóczy Terézia költőnő harmadik férje.

Az Andráshidán élő farkaspatyi Farkas György földbirtokos és Bori Katalin családjában, 1779 júniusában – ekkor a házaspár gyermekei közül Lajos a 12., míg Sándor a 8. évében járt, ők lettek Dóczy Terézia férjei – valóban született egy fiú, akit az Alexius Ladislaus (Elek László) nevekre kereszteltek.⁵⁶ Elméletileg elképzelhető lett volna, hogy ez a gyermek felnövekedve, a második keresztnévét használva, feleségül vegye bátyjai özvegyét.

Az anyakönyvi források mélyebb vizsgálata során azonban kiderül az a szomorú tény, hogy a kis Farkas

53 Sárdi 2002, 134.

54 Miklósi-Sikes 2002, 124.; Miklósi-Sikes 2016, 115., 154.

55 https://hu.wikipedia.org/wiki/D%C3%B3czy_Ter%C3%A9zia (A letöltés ideje: 2025. június 27.) Az idézet központozási hibái – vesszőhiányai – az eredetiben. (A szócikkről készült képernyőmentés a szerző birtokában.)

56 Alsóbagodi római katolikus plébánia keresztelési anyakönyve, 1779. június 4.

Elek László már a születését követő évben, 1780 júliusában elhunyt a szülőfalujában (a halotti anyakönyvi bejegyzésben a gyermek mint Farkas Elek egyeztetendő andráshidai lakos szerepel).⁵⁷ Az Andráshidán élő, Kálócfapusztán is birtokos farkaspatyi Farkas családban tehát nem nevelkedett fel László nevű gyermek. Ezt bizonyítja Zala vármegye 1790. évi nemesi összeírása is, amely rögzítette Andráshida nemesei között farkaspatyi Farkas György táblabírót, akkor élő fiának nevét: Lajos alszolgabíró, Mihály vármegyei esküdt, Sándor, Károly és Gábor (tehát László nevű fivér egyáltalán nem volt közöttük).⁵⁸

A korabeli Dunántúlon, így Zala vármegyében is számos Farkas nevű nemesi família élt.⁵⁹ Az 1790. évi zalai nemesi összeírás szerint 15 településen laktak Farkas nevű kiváltságos családok, akik közül egyeseiket praedicatummal, azaz nemesi

előnévvel is megkülönböztettek (boldogfai, dákópatyi, farkaspatyi Farkasok).⁶⁰ Zala vármegye 1829. évi nemesi lajstromában a boldogfai és a farkaspatyi Farkasok mellett már kisbarnaki és orosztzyi előnévű Farkas famíliákkal is találkozunk.⁶¹

Dóczy Terézia harmadik férjének származását egyértelműen eldönti a költőnő házasságkötésének bejegyzése, amely a szülőfaluja plébániájának anyakönyvében olvasható. A mihályfai római katolikus plébánia esketési anyakönyve szerint ugyanis 1818. március 18-án a Sümeg mezővárosban élő, 38 évesként feltüntetett, valójában már 42 esztendőű Dóczy Terézia özvegyasszonyt – a mihályfai nemes Forintos nemzetiség két tagjának, Boldizsár és József táblabírónak a tanúskodása mellett – egy 44 éves, nőtlen, balatonedericsi illetőségű Zala vármegyei táblabíró, a „kisbarnaki” nemesi előnévvel jelölt Farkas László vette

57 Alsóbagodi római katolikus plébánia halotti anyakönyve, 1780. július 31.

58 HU-MNL-ZVL-IV.1.e. Zala vármegye nemesi katasztere, 1790. 153.

59 Szluha 2011, 384–394.

60 HU-MNL-ZVL-IV.1.e. Zala vármegye nemesi katasztere, 1790. 7., 64–65., 98., 122., 128., 131., 132., 135., 151., 153., 173., 220., 225., 236., 249.

61 HU-MNL-ZVL-IV.1.e. Zala vármegye nemesi katasztere, 1829. 34., 94., 216., 232., 241., 256., 288.

feleségül.⁶² Ezzel összhangban áll Zala vármegye 1829. évi nemesi összeírása, amely Balatonedericsen Farkas László táblabíró (Farkas János fiát, Farkas Gábor unokáját) szintén a „kisbarnaki” előnévvel vette számba.⁶³ Házasságkötésüket megelőzően egyébként Farkas László – hasonlóan Dóczy Terézia első két férjéhez – alszolgabírói hivatalt viselt.⁶⁴

A költő harmadik alkalommal tehát nem az első két férje családjából, a farkaspatyi Farkasok közül, hanem az édesanyja nemzetségéből, a kisbarnaki Farkas famíliából választott házasársat magának. A pontos rokonsági fokra tekintve Farkas László – bár csak kevés korkülönbség állt fenn a házasfelek között – valójában Dóczy Terézia édesanyjának, Farkas Juditnak volt az elsőfokú unokafivére.⁶⁵

Verses levelezésük utolsó darabjában Pálóczi Horváth Ádám – aki

egyébként szintén 1818-ban tudta végre feleségül venni Kazinczy Klárát – kifejezte örömét költőtársa, Dóczy Terézia „siralmai” végetérté és házassága miatt: „Most hiv Lászlódat öleled, amaz árnyékok helyett”.⁶⁶

Dóczy Terézia és Farkas László házasságuk ideje alatt akár a férj balatonedericsi birtokán, akár a feleség sümegi házában is élhettek. A zalai nemesi javak és jövedelmek 1835. évi összeírásában ugyanis – miután harmadik férje is meghalt ekkorra – özvegy Farkas Lászlóné, azaz Dóczy Terézia nevéen írták össze mind a sümegi házat és az ottani kis szőlőt, mind pedig az 1 hold házhelyet, 40 hold szántót, 30 hold rétet és 20 kapás szőlőt, emellett jobbágyi szolgáltatásokat is magában foglaló balatonedericsi gazdaságot, amelynek évi jövedelmét mindösszesen 292 ezüstforint 18 krajcár jövedelműnek becsül-

62 Mihályfai római katolikus plébánia házassági anyakönyve, 1818. március 18. – Feltehetőleg a házassági bejegyzés alapján, helyesen sorolta a kisbarnaki Farkas család tagjai közé Dóczy Terézia harmadik férjét: Szluha 2011, 390.

63 HU-MNL-ZVL-IV.1.e. Zala vármegye nemesi katasztere, 1829. 94.

64 Molnár 2000, 406. – Farkas László hivatalos iratainak levéltári jelzete: HU-MNL-ZVL-IV.24.x.

65 Szluha 2011, 390.

66 Sárdi 2002, 59.

ték.⁶⁷ (Szentmihályi Imre feltételezésével szemben így a Dóczy Terézia 1830. évi levelében említett két háztartásuk nem Sümegen és Kálócfapusztán, hanem Sümegen és Balatonedericsen volt.)⁶⁸

Az 1820-as évekből maradtak fent a költőnő által Forintos György (1792–1857) mihályfai születésű kisgörbői birtokos, Zala vármegyei alszolgabíró, később – hivatali viszszaélések miatt eltávolított – főszolgabíró és táblabíró, az 1830-as, 1840-es évek zalai politikai életének korteszérvéként elhíresült szereplője ellen indított adóssági perek iratai. A jogviták alapjait a Forintos által Dóczy Terézia részére 1818. április 10-én, Balatonedericsen 800 váltóforintról, illetve 1825. március 22-én, Mihályfán 140 váltóforintról kiállí-

tott adóslevelekben rögzített, de a férfi által a kijelölt határidőben meg nem fizetett kölcsönök képezték. Az alperes adós egyébként Dóczy Terézia keresztajának, Forintos Gábornak (1723–1782) az unokája, egyik esküvői tanújának, Forintos Boldizsárnak (1768–1828) pedig a fia volt.⁶⁹

Kisbarnaki Farkas László – az anyakönyv szerint: „T[ekintetes] Farkas László úr, Dóczy Theresia férje” – 14 évi házasságuk után, 1832-ben halt meg Sümegen. Így a költőnőnek összesen három házastársát kellett eltemetnie. Dóczy Terézia 1842-ben szintén Sümegen hunyt el, 66 éves korában, harmadik férje, Farkas László özvegyeként.⁷⁰

A sümegi temetőben található az 1832-ben meghalt Farkas László – a

67 HU-MNL-ZVL-IV.9.f. Szántói járás, 29., Balatonederics, 1013. sz.; Uo. Tapolcai járás felső vidéke, 9., Sümeg, 2. tábla, 12. sz.; Szentmihályi 1974, 134.

68 Szentmihályi 1974, 133–134. (22. lj.) – A levél jelenleg nem lelhető fel a Nagy család iratai (HU-MNN-ZVL-XIII.22.) között. Ez az anyag egyébként Szentmihályi Imre feltételezésével szemben nem a hottói Nagy családhoz, hanem a Mihályfán birtokos Nagy famíliához tartozott, a levél címzettje pedig nem hottói Nagy Ferenc, hanem a Mihályfán birtokos Nagy Ferenc, Dóczy Terézia házassági tanújának, Nagy Andrásnak a fia lehetett. Vö. Bekő 2020, 132., 160.

69 HU-MNL-ZVL-IV.17. Saáry László előtti perek. Fasc. 4. No. 92.; Uo. Kerkapoly István előtt perek. Fasc. 1. No. 2.; HU-MNL-ZVL-IV.1.e. Zala vármegye nemesi katasztere, 1845. 207.; Hermann – Molnár 2015, 11–12., 15.; Molnár 2000, 409.; Szluha 2011, 409.

70 Sümegi római katolikus plébánia halotti anyakönyve, 1832. március 7., 1842. június 8. (67 évesként szerepel, ami annyiban igaz, hogy betöltötte a 66 évet, és már a 67.-ben járt.)

felirat szerint több vármegye táblabírája – homokkőből készült síremléke, amelyet „hív férjének” emeltett Dóczy „Trézsi”. Elhunytá után feltehetően ide, utolsó házastársa mellé temették el magát Dóczy Teréziát, a „kálócfai Melpomenét” is.⁷¹

A farkaspatyi **FARKAS CSALÁD** által építtetett, temetkezőhelyként is használt kálócfapusztai kápolna, a torony ledőlése előtt (<https://miserend.hu/templom/3211>)

DÓCZY TERÉZIA ÉLETÉNEK ÁTTEKINTŐ KRONOLÓGIÁJA

1776 • Megszületik Mihályfán. Édesapja, Dóczy Imre ekkor már nem él.

1777 • Édesanyja, kisbarnaki Farkas Judit férjhez megy Bogyay Péterhez.

1778–1791 • Sármelléken él édesanyjával, illetve mostohaapjaival (anyja második és harmadik férjével), eközben féltestvérei születnek.

1787–1790 között • Meghal az első mostohaapja, Bogyay Péter.

1790 • Édesanyja harmadszor is férjhez megy, ezúttal Bolla Antalhoz.

1791 • 15 éves korában férjhez megy az andráshidai illetőségű farkaspatyi Farkas Lajoshoz.

1792 • Férje átveszi a Farkas család kálócfapusztai birtokát.

1799 • Kálócfapusztán, közös lakóhelyükön meghal az első férje, Farkas Lajos.

1802 • Másodszor, 26 éves korában, sógorával, farkaspatyi Farkas Sándorral köt házasságot, akivel szintén Kálócfapusztán élnek.

71 Miklósi-Sikes 2002, 123–124.

1808 • Nagybajomban Bolla Antal feleségéként meghal édesanyja, kisbarnaki Farkas Judit.

1813 • Kálócfapusztán meghal a második férje, Farkas Sándor.

1813–1818 • Megírja a költeményeit.

1818 • Harmadszor, 42 éves korában mint sümegi lakos a balatonekericsi illetőségű kisbarnaki Farkas Lászlóval köt házasságot.

1832 • Sümegen meghal a harmadik férje, Farkas László.

1842 • 66 éves korában meghal Sümegen.

Felhasznált források

ANYAKÖNYVEK

Alsóbagodi, boncodföldei, mihályfai, nagybajomi, nemesvitai, sármelléki, sümegi, sümegcsehi, tapolcai, zalaegerszegi római katolikus plébániák FamilySearch internetes oldalon elérhető anyakönyvei.

LEVÉLTÁRI FORRÁSOK

HU-MNL-ZVL = Magyar Nemzeti Levéltár Zala Vármegyei Levéltára
IV.1.a. = Zala vármegye nemesi köz-

gyűlésének iratai. Közgyűlési és részgyűlési jegyzőkönyvek

IV.1.e. = Zala vármegye nemesi közgyűlésének iratai. Nemességi ügyek

IV.9.f. = Zala vármegye főadószedőjének iratai. Nemesi javak és jövedelmek összeírása, 1835

IV.16. = Zala Vármegye Alispáni Bírósága előtt folyt sommás visszahelyezettető perek

IV.17. = Alispánok és szolgabírák előtti perek

IV.24.v. = Farkas Lajos hivatalos iratai

IV.24.x. = Farkas László hivatalos iratai

IV.24.y. = Farkas Sándor hivatalos iratai

SZAKIRODALOM

Bedy 1938 = Bedy Vince: A győri székeskáptalan története. (Győregyházmegye multjából III.) Győr, 1938.

Bekő 2020 = Bekő Tamás: Deák Ferenc pusztaszentlászlói atyafisága. Nagy József családja és leszármazottai. In: Zalai Múzeum 25. Közlemények Zala Megye Múzeumaiból. Szerk. Kostyál

- László. Zalaegerszeg, 2020. 131–168.
- Benda 2006 = Benda Gyula: Egy Zala megyei köznemesi gazdaság és család a 18. század közepén. Parraghy László hagyatéka. In: Uő: Társadalomtörténeti tanulmányok. Szerk. Bácskai Vera – Gyurgyák János – Kövér György. Budapest, 2006. 249–340.
- Farkas 2017 = Boldogfai Farkas Ákos András: Farkas (boldogfai). In: Nobilitas. XIII. évfolyam. Szerk. Gudenus János József. Budapest, 2017. 56–75.
- Fónagy 2013 = Fónagy Zoltán: A nemesi birtokviszonyok az úrbérendezés korában. Adattár. II. (Magyar Történelmi Emlékek. Adattárak) Budapest, 2013.
- Füssy 1902 = Füssy Tamás: A zalavári apátság története a legrégebbi időktől fogva napjainkig. (A Pannonhalmi Szent-Benedek-Rend története. VII.) Budapest, 1902.
- Gyimesi 2019 = Gyimesi Endre: „Ércnél szilárdabb és maradandóbb emléket állított magának”. Farkas Dávid országgyűlési képviselő portréja. In: Kapiller Imre emlékönyv. Szerk. Horváth Zita et al. [Zalaegerszeg], 2019. 59–65.
- Hermann – Molnár 2015 = Választási küzdelmek a reformkori Zala megyében (1834–1847). Válogatott dokumentumok. Sajtó a. r. Hermann Róbert – Molnár András. Szerk. Molnár András. (Zalai Gyűjtemény 79.) Zalaegerszeg, 2015.
- Kulcsár 2022 = Kulcsár Bálint: Dömötör János, Zalaegerszeg mezőváros jegyzője (1791–1853). In: Zalaegerszeg nevezetes személyiségei a 19–20. században. Szerk. Kiss Gábor. (Zalaegerszegi Füzetek 18.) Zalaegerszeg, 2022.
- Kulcsár 2024a = Kulcsár Bálint: Az andráshidai Steffanits család története. In: Családtörténeteink. Zalai genealógiai tanulmányok. Szerk. Kulcsár Bálint. (Zalai Gyűjtemény 86.) Zalaegerszeg, 2024.
- Kulcsár 2024b = Kulcsár Bálint: Szentmihályi Imre zalai ősei. In: Zalai Múzeum 27. Közlemények Zala Megye Múzeumaiból. Szerk. Kiss Nóra. Zalaegerszeg, 2024. 17–32.
- Miklósi-Sikes 2002 = Miklósi-Sikes Csaba: Kőbe vésett történelem. A sümegi városi temetők története és sírjelei 1950-ig. Sümeg, 2002.
- Miklósi-Sikes 2016 = Miklósi-Sikes

- Csaba: Sümegi ismeretek tára
I. Életrajzok, családtörténetek.
Sümeg, 2016.
- Molnár 2000 = Zala megye archon-
tológiája 1138–2000. Szerk. Molnár
András. (Zalai Gyűjtemény 50.)
Zalaegerszeg, 2000.
- Németh 2011 = Németh
József: Pálóczi Horváth Ádám
petrikeresztúri évtizede (1811–1819).
In: Magyar Arión. Tanulmányok
Pálóczi Horváth Ádám műve-
iről. Szerk. Csörsz Rumén István
– Hegedüs Béla. Budapest, 2011.
75–88.
- Péterffy 1973 = Péterffy Ida: Horváth
Ádám levelezése „poétriáival”.
(Göcseji levelek, versek, dalok) 1813–
1820. Szerk. Fülöp István. (Göcseji
Helikon. Honismereti közlemények.
7.) [Zalaegerszeg], 1973.
- Sárdi 2002 = A Göcseji Helikon köl-
tőnői. Sajtó alá rendezte és a jegy-
zeteket készítette S. Sárdi Margit.
Budapest, 2002.
- Szentmihályi 1974 = Szentmihályi
Imre: A kálócfai „Melpomené” lakó-
helye. In: Vasi Szemle, 28. évfolyam
(1974) I. szám. 129–134.
- Szluha 2011 = Szluha Márton: Vas
vármegye nemes családjai. I. kötet.
(A–K) [Budapest], 2011.

Fára festett barlangrajzok hozzá illő szagokkal punk-szellemiségben

Pánczél Petra interjúja Böröcz Nándor Neánderral

Eredetileg közgazdász, de ilyen területen sosem dolgozott. A diploma megszerzése után újságíró lett, majd a népszerű No Komplet humor-magazin egyik szerkesztője. Évtizedek óta a lendvai Népújság magyar nyelvi lektora, közben pedig a matematika és a kvantumfizika iránt is erőteljesen érdeklődik. Könyvet, majd annak alapján egy rövidebb tanulmányt is írt a témában.

Böröcz Nándor Neándert azonban mégsem erről az oldaláról ismerik a legtöbben. Hogy végképp összezavarjuk az olvasót: néhány éve hamis őskori meséket fest öreg fatáblákra. Szenvedélye ugyanis az őskori ember művészete: a tízezer évvel ezelőtti barlangrajzok és ősi motívumok tanulmányozása, újragondolása. Mindeközben egyre többször hívják koncertezni is, hiszen ő az Apunk a punk zenekar frontembere. Ezzel fel is tettük az i-re pontot, mert lehet, hogy ez a sokféleség egy töről fakad: a „punkságból”. Vagy

BÖRÖCZ NÁNDOR NEÁNDER:

Magyar a jász is, csak később ért ide

legalább is abból a szellemiségből, hogy geg nélkül lehet ugyan élni, de minek!?

Böröcz Nándor Neánder „Akritulok és Filcbövény” címmel legutóbb a zalaegerszegi Göcseji Múzeum pincéjében állította ki alkotásait. A Múzeumok Éjszakáján nyílt időszaki kiállítás zajos is volt, meg szagos is (Nadrai Róbert zenei kísérete és effektjei, valamint Böröcz

Réka őskort idéző illatmintái miatt). Később egy előadás is kapcsolódott a tárlathoz, ahol maga az alkotó foglalta össze mindazt, amit jelenleg az ősművészetről tudni érdemes (és nem amit sokáig a történelemkönyvekből tanultunk). Mindezek apropóján beszélgettünk az amatőr festőművésszel, aki mindjárt az elején azt mondta: vállalja a sutaságát, mert nyilvánvaló, hogy soha nem tanult rajzolni.

– Akik régebb óta ismernek, tudják, hogy saját magadat előszerezettel hasonlítod ősemberhez és van egy – tréfás vagy félig komoly – neandervölgyi identitásod. Innen a Neánder név is. Mindez elég indok ahhoz, hogy valaki festeni kezdjen?

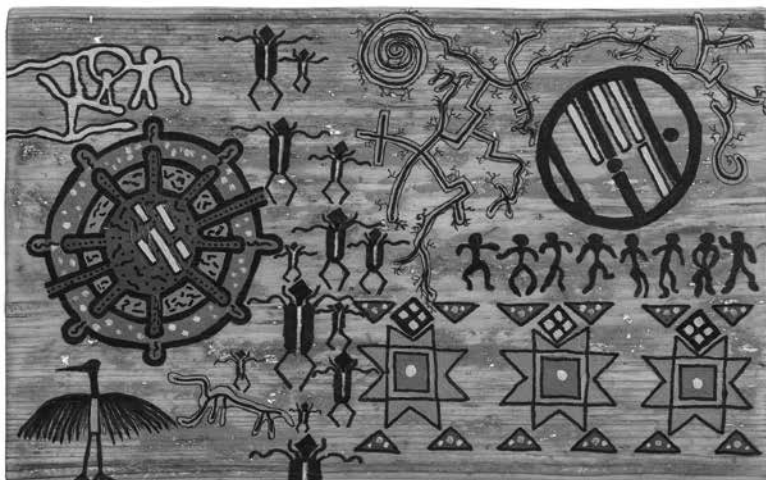
– Mindig is borzasztó közel állt hozzám az őskorszak. Nagyon romantikus álmaim voltak arról, hogy miképp éltek, működtek az ősközösségi csoportok. Felnőttként pedig tükörbe nézve azt láttam, hogy a homlokcsontom akár egy lelet is lehetne, mert egy élő anatómiai „bizonyíték” az eredetemre. Aztán a gyerekeinktől ajándékba kapott DNS-teszt bebizonyította, hogy a feleségemben több a

neandervölgyi gén, mint bennem. Ez kicsit csalódás volt, de ettől az identitásom még lehet neandervölgyi. Régebben terveztem egy nagy „hekket” a világ ellen: poénból be akartam perelni a homo sapiens sapienst, mondván, hogy kiirtotta a neandervölgyieket. A tudomány aztán a „keveredés-elmélettel” rácáfolt erre, így nem fordultam az Emberi Jogok Bíróságához. Hogy festeni kezdtem, az tulajdonképpen két történet találkozásából jött. Egyrészt megmentettem egy összedőlt régi pince faajtáját, ami nagyon megtetszett. Aztán meg megláttam

az antikvárium kirakatában egy könyvet, aminek az volt a címe, hogy „Sámándobok, szóljatok”, és Szibéria népköltészete kapcsán tele volt gyönyörű és könnyen rajzolható illusztrációkkal. Innen jött az ötlet, hogy elkezdjem őket régi fatáblákra festeni.

– **Vállalod, hogy nem vagy képzőművész, sőt, hogy rajzolni sem tudsz igazán. Mégis művészeti alkotásokat hozol létre, kiállításaid nyílnak, most meg egy művészeti folyóiratba készül veled interjú. Mi ez, kész átverés?**

– Az hát, de mégsem teljesen. Az

BÖRÖCZ NÁNDOR NEÁNDER: A Naphoz tájolt körárkok romjain tenyész – tétován alliterálva – e kiműlni készülő kultúrvidék

BÖRÖCZ NÁNDOR NEÁNDER: Liget
zengett, s megvadultak a kígyók a
dobolástól

őskori népek motívumaiból megpróbálom lemásolni, új kontextusba helyezni azokat az elemeket, amiket le tudok rajzolni. A „lemásolást” nem szó szerint kell érteni, hiszen egy saját történet, egy „hamis őskori mese” kerekedik ki abból, ahogy a figurákat egymáshoz társítom (még ha a maguk korában térben és időben távol is voltak egymástól). Szerintem a fa itt a meghatározó, és emiatt hívnak kiállításokra. Ha

ugyanazt papírra vagy vászonra festeném, egyáltalán nem lenne ilyen érdekes, vagy inkább giccses lenne.

– Azért a fa önmagában kevés a sikerhez és ahhoz, hogy művészi alkotásként tekintsünk a képekre. Az is kell hozzá, hogy ezeket az eredeti helyükről kiragadott figurákat újrendezd, újraértelmezd. Kellenek harmonikus színek, és persze a poénos címek is, amiktől tényleg mesévé szövöd a történeteket.

– Igen, tényleg a címadással (a „hülye” címeikkel) válik egésszé és geggé a dolog. Általában két ok miatt tetszik valakinek, amit csinálok. Az egyik a régi fa mint alapanyag, és az abban rejlő történet. Az újrahazsnosítás most úgyis divat, a fából készült, organikus, természetközeli dolgokat pedig szeretjük. Pláne, ha az korábban valami más funkciójú tárgy volt, aminek évtizedes vagy évszázados története is lehet. A másik ok pedig az, hogy ezek az őskori motívumok szinte mindenkinek szimpatikusak, mert ott vannak a kollektív tudatalattinkban. A néző ráismer, és van egy

„aha-élménye”. Még akkor is, ha nincs teljesen tisztában a motívum eredeti jelentésével. Valahol ezek a jelek egy töről fakadnak, az emberiség közös (ős)története rejlik bennük, és ez jó. Ad egy közös élményt. Persze, hogy ne érjen az a vád, hogy játszom itt a nagy művészt vagy mágust, elviccelem az egészet az idióta címadásokkal.

– **Vagyis „széttrollkodod” a saját képeidet. Lehet azt mondani, hogy a festést is a punk-szellemiség részeként műveled?**

– Hát, erre így még nem gondoltam! De tulajdonképpen igen, és nagyjából a No Komplettségtől kezdtem ezt csinálni. Furcsa ez, mert egyfelől komoly, amit művelek, hiszen tényleg érdeklődöm az őstörténet iránt, foglalkoztatnak az őskori jelek, szimbolikák és a barlangrajzok lehetséges üzenetei. Rengeteg anyagot gyűjtöttem erről a témáról az elmúlt évtizedekben, és folyamatosan figyelem a régészet, történettudomány legújabb eredményeit. Izgalmas dolog felkutatni a faanyagot is, majd elvégezni rajta a szűrtást, a csiszolást. Jóleső érzés festeni, ötletelni, címeket adni, és örülni

BÖRÖCZ NÁNDOR NEÁNDER: Botrányos napünnep a Kopetdag-hegyen

annak is, hogy kiállításaim nyílnak. Ezt sosem gondoltam volna, hiszen ugye nem tudok rajzolni. Viszont azt nem szeretem, ha valaki gótikus arccal ül, és nagyon komolyan veszi magát. Mindenki eljártssza, hogy tökéletes, közben meg nem merünk értelmes kritikát mondani semmiről. A kortárs művészetnek a dolgok őszinte kifigurázásáról kellene szólnia. A geg pedig arra is szolgál, ha unalmas a világ, dobjuk fel valamivel. Vagy, ahogy nagyapám megfo-

BÖRÖCZ NÁNDOR NEÁNDER: Az ósanya
24.000 éve siratja fiát

galmazta: olyan hülye a világ, hogy nem árt, ha még nagyobb hülyét csinálsz magadból. A punk mindezeket jelenti. Ezért szeretem például drMáriás (össz)művészetét.

– A vicces címadásaidban napjainkra vonatkozó társadalomkritika is fellelhető. De úgy is értelmezhető, hogy az őskori ember is hasonló helyzetekkel, kihívásokkal nézett szembe, mint

mi. Ezzel mintha összekapcsolnád az évezredek, áthidalva a technológiai távolságot a mai és az ősember között.

– Nem biztos, hogy minden esetben kritikának nevezném a címben rejlő poént. Inkább arról van szó, hogy a humor az élet fonákját mutatja, én meg szeretem látni és láttatni a dolgok másik oldalát. Ez is olyan punk-dolog. Az ősember nem volt hülye, és nem volt primitívebb nálunk. Ezt ma már kutatások igazolják. Az viszont bosszant, hogy egy átlagember szinte alig tud valamit az őskorról, mert keveset tanultunk róla, és egy részét annak is rosszul. 40 ezer évet két oldalon elintézik a történelemtkönyvek, és hogy eközben volt egy paleolit művészeti forradalom, egyáltalán nem jön át. Pedig a közismert és népszerű európai barlangrajzok valójában katedrálisok, és olyan ősi mítoszt dolgoznak fel, amit ma már sajnos nem értünk. Az viszont biztos, hogy az ember nem szerepelt ebben az őstörténetben, hiszen nincs rajta a képeken. Az afrikai sziklarajzokon van stilizált emberalak, de az altamirai, a lascaux-i és más híres barlan-

gok falain nincs. Vajon mi lehetett ez az évezredekén át meglévő ősmítosz? Valószínű, hogy sosem tudjuk meg. Talán azzal, hogy elkezdtem újrafesteni ezeket a motívumokat, rá tudom irányítani a figyelmet erre az elfeledett mítoszra, vagy annak részelemeire. De ezek nagy szavak, ennyire ezt sem akarom komolyan venni. Viszont szeretek olyan címekeket adni, amikor a képnek csak egy-egy részletére utal az elnevezés. Jó látni, hogy mindenki toporog a kép előtt, keresi az adott kis motívumot, és próbálja megfejteni az egészet. (Pont, mint az őskori barlangok felfedezői.) Ilyen „A teknős már 200 éve unta” kép is, aminek a sarkában van a főszereplő...

– **Ha már itt tartunk... mit un a teknős?**

– Hát, ezt az egész sz*rt, ami kavarog körülöttünk és az ő háta mögött a képen. A mostani minden napokat éppúgy, mint az őskorra vonatkozó eddigi sztereotípiáinkat, és mindent, amit unni lehet évek óta, évszázadok óta, évezredek óta. Nehezen fogadjuk el, hogy az ősembernek is lehetett humorérzéke, ők is elviccelhettek vagy éppen unhat-

BÖRÖCZ NÁNDOR NEÁNDER:

Anus Mundi

tak dolgokat. Azt hisszük, hogy az őkorokban minden az élelemszerzésről, a szaporodásról meg a szakralitásról szólt. De mi van, ha az ábrázolásaik egy része inkább valami féle vicc vagy humoros rajz? Szóval a címadások és a világ különböző tájairól összeillesztett ősi motívumok ezeket a kérdéseket is feszegetik a képeimen. Kész válaszom nincs, nem is lehet.

BÖRÖCZ NÁNDOR NEÁNDER: A teknős ekkor már 200 éve unta

– Ad inspirációt annak a fának a története, amire éppen festesz? És miért akrilt meg filcet használsz, hát nincs valami rendes őskori festéked? Pláne, mert az előadásodon utaltál arra, hogy milyen zseniális technikákat alkalmazott és milyen tartós festékeket kevert a paleolitikor embere.

– A fa története mindig izgalmas, de a képen lévő sztorit, mesét annyira nem befolyásolja. A fán lévő sérüléseket, lukakat, foltokat, repedéseket viszont néha muszáj beépítenem a kompozícióba. Kivétel azért van, „A disznó megöletett, hogy új világ sarjadjon vérén” című festmény fatábláján, egy disznóbontó asztal lapján eredetileg tényleg disznók

lehelték ki jelképesen a lelküket. Jól láthatók a hentesbárd nyomai a fán. Így ez a festmény ihletője volt. Egyébként inkább azt a „szerkesztési elvet” alkalmazom, hogy azok a motívumok, figurák kerülnek egymás társaságába a képeken, amik tetszenek, és jól mutatnak együtt. Ahogy rendezgetem őket, kikerekedik valami történet. De ez sosem tudatos. Többször készítettem már ismerősöknek, barátoknak képet, ilyenkor igyekszem az ő személyes történetükből, élethelyzetükből is beleszólni valamit. Valami geget. Viszont az fontos, hogy festményt nem adok el! Nem tudom elképzelni ezt a fajta árucserét, és úgy érzem, hogy a megrendelés által a szabad-

ságom is sérülne. És hogy miért nem használok ősi festékeket? Eszembe sincs ezzel szórakozni! Nem akarok sámánkodni meg főzeteket keverni. Nagyon jó az akril meg a filc. Az akrilfestékben rengeteg a lehetőség, most éppen a neonszínek érdekelnek. Talán azért is, mert nagyon kedvelem az 1997-ben elhunyt szlovén grafikus, Gálics István képeit. Ő szintén fával dolgozott és a későbbi korszakában neonszínekkel is kísérletezett, persze más kontextusban és technikával, mint én. Viszont a neon veszélyes is lehet, mert könnyen giccsbe csaphat át.

– Azt miből vennéd észre a saját alkotásaidon? Leginkább kívülről nézőknek szúr szemet az ilyesmi.

– Bízom benne, hogy működik a belső kontroll. Volt már, hogy pár nap elteltvel visszacsiszoltam egy képet, mert mégsem voltam vele elégedett. De néha így is félek attól, hogy amit csinálok, az túl sok: őskor, motívumok, színek, szövegek. Legutóbb zenei aláfestés és szagok is. Nagyon kell vigyáznom, hogy ne essek túlzásokba.

– A múzeumi kiállításodon az illatok is főszerepet kaptak.

Hogyan sikerült „kikeverni” az őseMBER barlangjának szagát..., vagy illatát?

– Rékalányomparfümőrnek tanult (azóta már végzett és ezen a területen dolgozik) Franciaországban, ahol teljesen hétköznapi dolog, hogy a képzőművészeti alkotásokhoz parfümöket társítanak. Innen jött az ötlet, hogy akkor próbáljuk meg kitalálni, milyen lehetett az „őseMBERillat”. Nem kell valami szörnyen büdös dologra gondolni. A látogatók is kellemesen csalódtak. Az egyik keverékben füst, a fa, a nedves kő, az állatszőr volt a kiindulási alap, amik aztán az erre felépített másik parfümben gyümölcsös és virágos jegyekkel egészültek ki. Nagyon bírta a közönség a szaglászást. Magyarországon még nem kapcsolódik össze az illat és a képzőművészet, remélem, hogy a jövőben ez változni fog, mert a szaglószerző bekapcsolásával új dimenziók, értelmezési lehetőség nyílnak.

– Mennyire kifoghatatlan téma az ősművészet? Nem félsz, hogy elfogynak a minták, és önmagad ismétlésébe csap át a történet?

– Ez nehéz ügy, de azt gondo-

lom, hogy az emberiség történetének szimbólumai, jelei sokféleképpen variálhatók és újrarájzhatók. Amúgy meg sokszor belecsempészek ám magyar népi, sőt zalai motívumokat is a képekbe. Ugye, hogy fel sem tűnik? A világ motívumai

kiszakadva az eredeti környezetükből jól megférnek egymással egy fafelületen, akrillal, filccel megfestve, önmagukat is kifestve. Mindebből csak őrült sztorik kerekedhetnek, különben végünk van.

BÖRÖCZ NÁNDOR NEÁNDER: Laas Gaal tehenei vágynak

Ünnepi lapszám – Pannon Tükör 30

Lapunk idén harminc éves, ebből az alkalomból idei utolsó lapszámunk ünnepi összeállítással jelenik meg. A 2025/6 lapszám szerzői a 2020-ban alapított Pannon Tükör-díjat elnyert költők, írók, kritikusok, kulturális újságírók lesznek, valamint a Pannon Írók Társaságának alkotói.

Pályázati támogatás

A Nemzeti Kulturális Alap folyóirattámogatási pályázatán mind a nyomtatott, mind az online kiadásunk sikeresen szerepelt, a Kuratórium döntése értelmében az idei év lapszámainak kiadása és az online megjelenésünk támogatásában részesül. Ezek – és Zalaegerszeg Megyei Jogú Város segítségével – biztosítják az idei működést.

BÖRÖCZ NÁNDOR NEÁNDER: A disznó megöletett, hogy új világ sarjadjon vérén

Szerzőink

Arany Horváth Zsuzsa (1960, Zalaegerszeg)

kulturális újságíró

Bokor Judit (2003, Debrecen) költő

Borbíró Bíborka (1999, Dévaványa) költő

Demény Péter (1972, Kolozsvár) író, költő, szerkesztő

Gál Barbara (1991, Nagykanizsa) grafikus

Haász János (1974, Budapest) író, újságíró

Ijjas Tamás (1978, Budapest) költő

Kulcsár Bálint (1985, Zalaegerszeg) levéltáros

Kulin Borbála (1979, Budapest) költő,

irodalomtörténész, szerkesztő

M. Kovács Ildikó (1952, Miklósfa) író

Ősi Anna (2003, Vác) költő

Pánczél Petra (1977, Zalaegerszeg) kulturális újságíró

Pelesz Alexandra (1980, Nagykanizsa) író

Riersch Zoltán (1948, Nagykanizsa) író, költő

Sótonyi Gábor (1972, Budapest) író

Takács Nándor (1983, Bakonyszücs) költő, író, szerkesztő

Vadász János (1951, Budapest) költő, könyvtáros

Varga Zoltán (1981, Zalakoppány) költő

